

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 22 · 28. november
Sesjonen 2018–2019

Møte onsdag den 28. november 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 22):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil fremsette to representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:00:24]: Jeg fremmer her ved forslag om å innføre straffebestemmelser i lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder. Jeg fremmer også forslag om tiltak mot seksuell trakassering i arbeidslivet.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum vil fremsette et representantforslag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:00:54]: Jeg har på vegne av representantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Pollestad, Willfred Nordlund og meg selv den ære å foreslå at det må legges fram en stortingsmelding om nasjonalt eierskap i strategisk viktige bedrifter, infrastruktur og teknologier.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:19]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Anniken Hauglie, Frank Bakke-Jensen og Ola Elvestuen vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:01:47]: Mitt spørsmål går til arbeidsministeren.

De fleste i Norge jobber i et godt regulert arbeidsliv. Samtidig går norske arbeidsfolk på jobb og er urolige for at det finnes utenlandske arbeidere som er klare til å ta jobben for en lavere pris, på dårligere vilkår, i bygg- og anleggsbransjen, transportbransjen og i industrien. Det må ikke være slik. I Norge skal norske lønns- og arbeidsvilkår gjelde. Norske myndigheter kan sikre det, trepartssamarbeidet kan sikre det. De samme arbeidsfolkene ser en regjering som er passive i møtet med useriøsitet.

I statsbudsjettet blir det bevilget noe mer penger til a-krimsentrene – det er bra. Her snakker vi ikke om den rene kriminaliteten, det er ikke det jeg vil spørre om. Mitt tema er den store kategorien vi kan kalle sosial dumping – det store feltet som omhandler useriøsitet i arbeidsmarkedet. Arbeiderpartiet lanserte i regjering tre konkrete handlingsplaner mot sosial dumping. Denne regjeringen statsråd Hauglie er en del av, trakk den siste og har ikke kommet med noen ny.

Regjeringen kunne fulgt opp Stortingets vedtak om tilsyn og sanksjoner overfor bedrifter som driver ulovlig innleie, men det kommer ikke noen sak fra regjeringen. Regjeringen kunne stemt for begrensninger på innleie. Regjeringen kunne støttet vedtakene om hvordan bruk av anbud i offentlig sektor ikke skal svekke ansattes pensjonsvilkår. Regjeringen kunne støttet forslaget om å forsterke allmenngjøringsordningen og arbeidslivskriminalitetssentrene, men de velger å stemme imot. Dette merker man ute på arbeidsplassene. Det handlingsrommet som trengs for å ivareta trygge arbeidsplasser med lønninger det går an å leve av, finnes innenfor EØS-avtalen. Det er fulgt opp med forslag i Stortinget, men det forutsetter at regjeringen bruker det handlingsrommet.

Mitt spørsmål er følgende: Stortinget har vedtatt innstramming på innleie, som vil gjelde fra 1. januar. Det kommer nye regler om fire uker, men regjeringen har ikke klart å utarbeide noen sanksjoner mot dem som eventuelt skulle bryte disse reglene. Spørsmålet er derfor: Hvorfor har ikke regjeringen forberedt og innført sanksjoner, slik at brudd på slike regler vil få konsekvens?

Statsråd Anniken Hauglie [10:03:54]: Det var et merkelig premiss for det spørsmålet. Det er få regjeringer som har gjort så mye for å bekjempe useriøse forhold i arbeidslivet som denne regjeringen. Vi utarbeider nå den tredje strategien mot a-krim sammen med partene. I vår regjeringsperiode har vi etablert syv sentre mot arbeidslivskriminalitet i samarbeid med partene. Vi har iverksatt flere nye ordninger for sanksjoner, og vi jobber nå også med informasjonsdeling og annet i tillegg til at vi tar et internasjonalt initiativ for nettopp å bekjempe kriminalitet over landegrensene.

I tillegg er det denne regjeringen som har strammet inn på anskaffelsesregelverket for offentlige anskaffelser, hvor vi bl.a. stiller krav om både lærlinger, antall kontraktledd og annet. Så det å påstå at denne regjeringen ikke gjør noe for å bekjempe useriøse forhold, er rett og slett feil. Det er denne regjeringen som virkelig har tatt tak i dette.

Innleiereglene som ble behandlet av Stortinget i vår, ble behandlet etter forslag fra regjeringen. Regjeringen hadde jobbet lenge sammen med partene. Det var

stor uenighet mellom partene om hvordan innleieregelverket skulle være, men vi la fram et lovforslag som vi mente balanserte de ulike hensynene godt. Stortinget ønsket å gå lenger, og regjeringen følger selvfølgelig opp de vedtakene som Stortinget fattet.

Premisset om at denne regjeringen ikke gjør noe for å bekjempe useriøse vilkår i arbeidslivet, er direkte feil. Noen av de eksemplene som jeg nå ramset opp, er tegn på nettopp det.

Jonas Gahr Støre (A) [10:05:27]: Som jeg sa, det er ikke kriminaliteten jeg ønsker å snakke om her nå – det er viktig nok, og det er gjort noe på kriminalitetsfeltet – det er hele det store feltet som ligger under den åpenbare kriminaliteten, jeg har snakket om. Jeg tror historieskrivingen, at det var regjeringen som initierte innstramminger knyttet til innleie, ikke vil stå seg. Det var partier i Stortinget som presset det fram, og det skulle bare mangle at regjeringen ikke fulgte det opp.

Under denne regjeringen har antall tilsyn der ute på arbeidsplassene gått ned med om lag 25 pst. – besøk på arbeidsplassen som er synlig, og som følger opp om reglene følges. Regjeringen har ikke utarbeidet sanksjoner – som kan gjelde fra 1. januar – dersom brudd på innleiebestemmelsene forekommer, og har heller ikke styrket tilsynet slik at brudd på bestemmelsene blir oppdaget. Hvordan tror regjeringen at lover blir opprettholdt, når de verken har sanksjoner eller har tilsyn til å overvåke at de blir fulgt?

Statsråd Anniken Hauglie [10:06:24]: Som jeg sa i mitt forrige svar, er det tatt en rekke initiativ under denne regjeringen, nettopp for å bekjempe useriøse arbeidsvilkår. A-krimsentrene er ett, innstramminger i anskaffelsesregelverket er et annet.

Til dette med tilsyn: Det er helt riktig at Arbeidstilsynet har endret sin tilsynsstrategi. Det har vært bevisst, for det vi har sett, er at Arbeidstilsynet kanskje har brukt litt for mange ressurser på å gå etter de lovlydige – på å sjekke relativt enkle forhold hos de lovlydige aktørene. Vi har ønsket å vri innsatsen til Arbeidstilsynet til å drive mer med veiledning og hjelp til de seriøse og å gå mer etter de useriøse. Det er ikke antall tilsyn som er målestokken på om tilsynet er bra, det er hvordan tilsynet innrettes.

Når man nå har etablert de syv a-krimsentrene, f.eks., betyr det at kontrolletatene går sammen. Man har mer målrettede, mer slagkraftige og mer effektive tilsyn enn det man hadde tidligere. Det gir også resultater, nettopp fordi man klarer å sette flere useriøse ut av spill – og det er det som må være hensikten.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:07:34]: Det er ikkje sånn at me skuldar statsråden for ikkje å gjera nokon ting. Det me seier, er at ein del av det dei gjer, er feil, eller at verke midla deira er svake. Me stiller ganske presise spørsmål, men me får upresise svar.

Norske arbeidsfolk har i ein del samanhengar òg opplevd at arbeidstakarrettar ikkje har ein sterk nok juridisk posisjon. Det såg dei bl.a. i 2016, i tilknytning til Holship-dommen frå Høgsterett, der bedriftene sin rett til fri etablering gjekk føre rettane til arbeidsfolk. Det var noko som mange reagerte på, bl.a. Europabevegelsen, som uttrykte at det er viktig at Høgsterett er med på å verna om retten til fri etablering, men at dommen er utfordrande når det gjeld arbeidslivspolitikken. Det meiner òg Arbeidarpartiet. Det er noko av grunnen til at me vil ha ILOs kjernekonvensjonar inn i menneskerettsloven. Det vil gje dei forrang i norsk rett. Det vil gjera at dei står sterkare enn i dag ved ein eventuell motstrid med EØS-reglane.

Spørsmålet er om statsråden har tenkt å ta initiativ til å ta ILOs kjernekonvensjonar inn i menneskerettsloven. Eg vil òg gjerne ha ei grunngjeving for svaret, anten det er ja eller nei.

Statsråd Anniken Hauglie [10:08:40]: I premisset for spørsmålene sier representanten Tajik at tiltakene har vært svake. Vel, de tiltakene er utarbeidet sammen med partene i arbeidslivet og etatene, og både partene og etatene sier selv at strategien gir gode resultater. Tiltakene har effekt, man klarer å sette flere ut av spill enn det man klarte tidligere. Det skal vi være veldig glad for. Men vi skal ikke si oss fornøyd med det. Vi jobber nå sammen med partene for å utarbeide vår tredje strategi, hvor vi gjennomgår dem vi allerede har, nettopp for å komme med flere slagkraftige tiltak.

Så er det riktig som representanten sier, at EØS-avtalen har noen utfordringer, noe vi har sett i bl.a. de siste høyesterettsdommene. Men det store bildet er at EØS-avtalen er bra for norske arbeidstakere, den er bra for norsk arbeidsliv, og den er bra for norske arbeidsvilkår. I sum får arbeidstakere det bedre med EØS-avtalen, nettopp fordi EØS-avtalen sikrer like betingelser over hele Europa.

Til dette med ILOs kjernekonvensjoner: Jeg vet ikke hvilke av kjernekonvensjonene som representanten Tajik ønsker å inkorporere. Det har ikke vært utredet, og jeg er heller ikke sikker på om det vil løse det problemet som Tajik ønsker å løse.

Presidenten: Leif Audun Sande – til oppfølgingsspørsmål.

Leif Audun Sande (A) [10:09:59]: Utanlandske arbeidstakarar vert relativt likt behandla, med vilkår som

for norske, ved at Tariffnemnda allmenngjer tariffavtaler. I vedtaka der går dekning av reise, kost og losji inn, og utgangspunktet for dekninga er at dette er utstasjonerte arbeidstakarar som pendlar. Men så har arbeidsgjevarane klart å finne eit gigantisk smotthol. Polakkar, litauarar og andre som kjem hit, vert ikkje definerte som utstasjonerte; dei vert definerte som lokalt tilsette som ikkje pendlar heim, men som avspaserer, eventuelt ferierer i heimlandet. Utetter ser det ut som ei pendlarordning: to veker arbeid, to veker fri – fire veker arbeid, to veker fri. Men på grunn av definisjonsendringar slepp arbeidsgjevarane alle reiseutgiftene til arbeidstakaren, alle kostutgiftene til arbeidstakaren, alle innkvarteringsutgiftene til arbeidstakaren – kjem seg heilt unna. Dette er sosial dumping sett i system. Kvifor tek ikkje statsråden noko initiativ som helst for å tetta dette gigantiske holet, f.eks. ved å støtta Arbeidarpartiets forslag om gjennomsnittsberekening av arbeidstid?

Statsråd Anniken Hauglie [10:11:09]: Dette var egentlig flere spørsmål i samme spørsmål. Reise, kost og losji har vært et område med flere ulike typer utfordringer. Den ene er den som har vært EØS-relevant, som har vært mye diskutert, men det har også vært en annen utfordring, som handler om de såkalte utenfor-porten etableringene, dvs. at man unndrar seg nettopp forpliktelsene til å dekke reise, kost og losji, fordi man får såkalte postkasseselskap. Den siste problemstillingen ble, så vidt jeg forstår, i stor grad håndtert gjennom siste års tariffoppgjør, hvor partene ble enige om hvordan man skulle løse dette. Så har Tariffnemnda fattet en beslutning som for så vidt løser det andre – og Tariffnemnda er et partssammensatt forvaltningsorgan, som har funnet en løsning på den andre problemstillingen.

Nei, jeg er uenig i punktet om gjennomsnittsberekening. Jeg mener at dette er noe som bør kunne tilligge partene i dag. Jeg ønsker ikke å gjennomføre den innstrammingen som Arbeiderpartiet har foreslått.

Presidenten: Øystein Langholm Hansen – til oppfølgings spørsmål.

Øystein Langholm Hansen (A) [10:12:17]: EUs vikarbyrådirektiv ble innført 1. juli 2013. Samtidig innførte den rød-grønne regjeringen en kollektiv søksmålsrett. Den 1. juli 2015, bare to år etter, ble den opphevet av Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen, som overtok i 2013. Den kollektive søksmålsretten ble av norske arbeidsfolk ansett å være den beste måten å føre kontroll med innleie på, i henhold til direktivet. Det sier seg selv at når noen er innleid, er de ikke villig til å gå til søksmål mot verken innleie- eller utleiebedriften, for da er det stor sjanse for at en ikke får fortsatt enga-

sjement. Dette anses som et privatrettslig forhold av regjeringen, der verken Arbeidstilsynet eller tillitsvalgte kan gå inn i forholdet. Hvorfor ønsker ikke arbeidsministeren at norske arbeidsfolk skal ha dette viktige verktøyet?

Statsråd Anniken Hauglie [10:13:17]: Vikarbyrådirektivet er for øvrig et godt eksempel på hvordan EUs direktiver bidrar til å heve standarden betydelig og til å sikre rettighetene og like vilkår for arbeidstakere. Sånn sett er det et godt eksempel på fordeler med EØS-avtalen. Vikarbyrådirektivet er for så vidt også et eksempel på den muligheten norske myndigheter har til å utnytte handlingsrommet til å ha en høyere standard enn det direktivet legger til grunn, fordi direktivet er et minimumsnivå og ikke et maksimumsnivå.

Til spørsmålet om kollektiv søksmålsrett var årsaken til at vi ikke ønsket å videreføre det, for det første at det var svært omstridt mellom partene. Vi er opptatt av at det i partssamarbeidets ånd må være sånn at vi hører på begge sider av bordet, og dette var svært omstridt hos den ene siden. Det var heller ikke brukt, eller knapt nok brukt, og det hadde sånn sett ingen reell betydning. Vi mener det er et privatrettslig forhold. Man har muligheten i dag til å gå til søksmål, og det er prinsipielt uheldig at andre skal gå til søksmål på vegne av en selv, også når en selv ikke ønsker det.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen – til oppfølgings spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:14:27]: EØS-avtalen, med fri bevegelse av arbeidsfolk fra land med dårlige lønns- og arbeidsvilkår og høy ledighet, har store konsekvenser. Vi får gjort mer i Norge, men stadig flere yrkesgrupper erfarer at lønns- og arbeidsvilkårene svekkes. Den siste saken med direkte betydning for innholdet i norske allmenngjorte tariffavtaler, er Tariffnemndas vedtak av 11. oktober om fortsatt delvis allmenngjøring av industriovertenskomsten. Norsk høyesteretts avgjørelse ble satt til side, og ESAs syn på regelverket vant fram, mot LOs stemme, i Tariffnemnda.

Mitt spørsmål er følgende: Har ikke Norge lenger handlingsrom til å følge Høyesteretts dommer dersom saken blir påklaget til ESA og ESA har en annen mening enn Høyesterett?

Statsråd Anniken Hauglie [10:15:20]: Jo, Norge har en mulighet, og den norske regjeringen sto også fast på Høyesteretts avgjørelse i spørsmålet om reise, kost og losji. Dette er en relativt komplisert sak, som har versert i det norske rettssystemet i svært mange år – i mer enn ti år har den versert – før ESA kom med sitt åpningsbrev og partene i sine forhandlinger forsøkte å finne en løs-

ning seg imellom. Noe fant de en løsning på, andre spørsmål fattet Tariffnemnda sin beslutning på nå i høst. Tariffnemnda er et partssammensatt forvaltningsorgan hvor partene sitter sammen for å diskutere.

Det har også skjedd ganske mye på rettssiden etter at høyesterettsdommen ble fattet. Det er fattet flere dommer i saken, og det har også kommet forslag til et nytt utsendingsdirektiv, som ikke minst også endrer på spørsmålet om reise, kost og losji. Det er også, så vidt jeg forstår, det nye utsendingsdirektivet Tariffnemnda har sett hen til når de fattet sin beslutning.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen – til oppfølgings-spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:16:25]: Jeg forstår svaret sånn at Det norske storting kunne fulgt Høyesteretts dom – flertallet kunne gjøre det. Saken har i lang tid vært drøftet mellom ledelsen i LO, NHO og statsministeren og ansvarlig statsråd. Det var foreningen Norsk Industri, NHO, som tok saken videre til EØS-avtalens kontrollorgan ESA. De mente at høyesterettsdommen angående reise, kost og losji, allmenngjorte tariffavtaler, ikke var i tråd med Norges forpliktelser i EØS-avtalen, bl.a. utstasjoneringsdirektivet.

Mitt spørsmål er da: Er statsråden enig i ESAs fortolkning av EØS-avtalens forpliktelser?

Statsråd Anniken Hauglie [10:17:09]: Jeg legger til grunn at ESA mener at beslutningen ikke var i tråd med EØS-avtalen. Vi har hatt flere møter med ESA om denne saken, og vi kom da fram til at partene skulle sette seg sammen for å se hvordan de, som eier av tariffavtalene, kunne komme til enighet om sine tariffavtaler. Det var flere problemstillinger knyttet til reise, kost og losji. Noe var EØS-relevant, andre forhold var det ikke. Dette er nå håndtert gjennom lønnsoppgjøret mellom partene i vår og gjennom Tariffnemnda, hvor partene sitter representert. Og nettopp endringene i utsendingsdirektivet var noe av det tariffnemnda så hen til da de skulle fatte sin beslutning.

Utsendingsdirektivet styrker arbeidstakernes rettigheter betydelig. Det er bra for arbeidstakerne, både i Norge og i Europa, at utsendingsdirektivet kommer på plass – nettopp fordi det styrker rettighetene til dem som sendes ut. Det er også verdt å minne om at det er bestemmelser om reise, kost og losji også i andre land, så det betyr ikke at man ikke lenger får dekket utgiftene, for det vil man kunne få.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen – til oppfølgings-spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:18:13]: Jeg forstår realiteten i de mange ordene, det er at statsråden er enig i

ESAs vurdering. Formuleringene i Tariffnemndas vedtak 11. oktober er bevisst omtrentlige. Nemnda sier bl.a. at de «fatter sine vedtak innenfor rammene av det rettskildebildet nemnda til enhver tid finner bindende for nemndas kompetanse». Det som er mest konkret, er at «dekning for «et rimelig antall hjemreiser» fjernes fra forskriften». Videre heter det:

«Endringen er å forstå slik at det ikke lenger foreligger en plikt til dekning av reiser mellom hjemlandet og Norge.»

Mitt spørsmål er: Er statsråden enig i at dette betyr at arbeidsfolk som har bosted i utlandet, blir billigere for bedrifter etter Tariffnemndas vedtak?

Statsråd Anniken Hauglie [10:19:09]: Det er ikke gitt at de blir billigere etter Tariffnemndas vedtak. Utsendingsdirektivet setter nå klarere bestemmelser for hvordan reise, kost og losji skal avgjøres, og hva som skal innlemmes i det begrepet. Utsendingsdirektivet er helt klart på at man skal få lik lønn for likt arbeid samme sted. Det er jo betegnende at det er Euro-LO som var blant pådriverne for de endringene som var, fordi de nettopp så at endringene ville styrke arbeidstakerne i Europas rettigheter.

Så er det verdt å minne om at vi jo er opptatt av å diskutere partenes autonomi og partssamarbeid, trepartssamarbeid og topartssamarbeid. Det er partene som eier sine avtaler, og det er de som skal forvalte sine avtaler. Tariffnemnda er et partssammensatt, uavhengig forvaltningsorgan. Stortinget kan selvfølgelig overprøve Tariffnemndas beslutninger ved lov, men det er et ganske stort inngrep i det som vi ellers snakker om, partenes autonomi.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgings-spørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:20:15]: Partene i Norge har hittil klart å forhandle seg fram til lønninger det går an å leve av, og arbeidsforhold det går an å leve med. Det er det som trues med denne ESA-avgjørelsen. Slik jeg forstår statsråden nå, mener statsråden at Norge har muligheter til å handle i denne saken. Da må det forstås slik at regjeringen ikke ønsker å sikre kost, losji og transport slik som det har foreligget i verkstedsoverenskomsten i Norge helt fra 1907 – altså en av grunnpilarene som har sikret oss mot negative virkninger av arbeidsinnvandring. Er det riktig forstått at statsråden sier vi kan, men at regjeringen ikke vil?

Statsråd Anniken Hauglie [10:21:22]: Man har alltid muligheter til å teste og sette et handlingsrom på spissen. I dette tilfellet kunne man risikert å styre mot traktatsbrudd. Om det ville vært en farbar vei å gå, skal

ikke jeg si. Det som vi har vært opptatt av, er: Når det har kommet opp til diskusjon, det som ligger i tariffavtalene, er det opp til partene å se om tariffavtalen eventuelt kan gjennomgås og tilpasses det som er internasjonal rett.

Jeg vil igjen påpeke at EØS-avtalen er bra for Norge. Den er bra for norske arbeidsfolk, den er bra for europeiske arbeidstakere. Vikarbyrådirektivet, utsendingsdirektivet og håndhevingsdirektivet er alle sammen direktiver som styrker norske myndigheters muligheter til å forfølge useriøse aktører og bidrar til å heve rettighetene til arbeidstakere i Norge og Europa. Og jeg mener at opposisjonen hopper glatt over de fordelene EØS-avtalen gir for norske arbeidsplasser og norske arbeidstakere. Nå har partene funnet en løsning på spørsmålet om reise, kost og losji.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgings-spørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:22:31]: Ja, statsråden hopper glatt over at dette kan Norge vedta ved eget tiltak – f.eks. alle tiltakene som lå i vikarbyrådirektivet, kunne jo Norge sjøl vedta. Så de høye standardene som denne regjeringen trenger direktiver for å bli presset til å vedta, er det fullt mulig å sette på egen hånd.

Da EØS-avtalen ble innført, var nettopp allmenngjøringen beviset på at vi skulle få beholde norsk kontroll over norske lønns- og arbeidsvilkår i Norge. Det var det som ble lovet. Når allmenngjøringsvilkårene nå blir truet av denne avgjørelsen i Tariffnemnda – der arbeidsgiversiden ikke vil respektere en norsk høyesterettsdom, men tar den til nemnda – må man spørre: Er statsråden fornøyd med at NHO, som er regjeringens støtte-spiller, nå har satt hele EØS-avtalen på spill?

Statsråd Anniken Hauglie [10:23:38]: Jeg er ikke enig i at NHO har satt EØS-avtalen på spill. De har, som alle andre interesseorganisasjoner, forfektet sine medlemmers interesser, og det er legitimt. De har vunnet fram, og det kan man jo alltså mene mye om.

Ja, Norge kan selvfølgelig også heve standardene på egen kjøl. Man trenger strengt tatt ikke en EØS-avtale for å heve standardene. Men det som Norge er avhengig av, med EØS-avtalen, er nettopp tilgangen til markedene. 80 pst. av norsk eksport går til det europeiske markedet. Jeg tror enhver som følger brexit-forhandlingene på nært hold, ser at et utenforskap ikke nødvendigvis er spesielt fordelaktig. For Norge, som er en stor råvareeksporterende nasjon med en åpen økonomi, vil det være relativt risikabelt å skulle si nei til den åpne markedsadgangen som EØS-avtalen gir oss.

Jeg har tatt det til etterretning at partene både gjennom lønnsoppgjøret i vår og gjennom Tariffnemnda

har kommet fram til en enighet om hvordan tariffavtalen er å forstå når det gjelder reise, kost og losji. Og det kommer i tillegg til de bestemmelsene som allerede er i de ulike direktivene.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Presidenten vil nødlig avbryte i et godt spørsmålsordskifte, men vil minne om Stortingets forretningsorden § 72, at oppfølgings-spørsmål skal ta utgangspunkt i hovedspørsmålet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:25:16]: Nå er hovedspørsmålet om rovdyrpolitikk. Rovdyrpolitikk handler om folks liv, det handler om retten til å forvalte den naturen man har levd i og av i generasjoner. Rovdyrpolitikken er avgjørende for den jegeren som har høstet av naturens overflod. Den er avgjørende for den eldre karen som gleder seg hvert eneste år til å gå på jakt med bikkja si, men som ikke lenger kan gjøre det, eller for det unge paret som ønsker å drive med jaktturisme og skape seg en ny næring, men som ser at det næringsgrunnlaget blir borte. Den er avgjørende for den bonden som har brukt fjellet og skogen som beite for dyrene sine, og ser at det ikke lenger er mulig fordi dyrene blir borte på grunn av rovdyr, eller den småbarnsfamilien som bare kjenner uro fordi det blir stadig mer nærgående ulv rundt huset deres, og som kjenner på utryggheten: Er det trygt å bruke skoleveien lenger? De som er sterkest berørt av politikken, er de som blir minst hørt. De som tar elsykkel til jobben sin i departementet, er de som styrer, og de kjenner ikke politikken på kroppen i det hele tatt.

I de mest berørte fylkene skrev 150 av 164 ordførere under på et opprop mot rovdyrpolitikken i sommer. Hovedkravet var at regjeringen måtte følge opp stortingsforliket. Når jeg møter folk som er berørt av rovdyrpolitikken, er det én klar beskjed: Grensen er nådd. Antall ulv har eksplodert på grunn av uklok politikk fra regjeringen i 2016 og 2017. Da er mitt spørsmål: Vil statsråden lytte til alle de ordførerne? Vil han lytte til alle som er berørt av rovdyrpolitikken, de som blir rammet av rovdyrpolitikken? Og vil statsråden sørge for at Stortingets vedtak om ulvebestanden blir oppfylt?

Statsråd Ola Elvestuen [10:27:17]: Det var da et usedvanlig dystert bilde av situasjonen som representanten viste. Selvfølgelig skal vi følge opp vedtakene fra Stortinget. Det er jo det vi gjør. Vi følger opp Bernkonvensjonen, vi følger opp naturmangfoldmeldingen, vi følger opp de to rovdyrforlikene og flertallsvedtaket om ulv. Det er også det som gjøres i år. Og vi følger opp det som er en tydelig soneforvaltning, at vi har beiteprioriterte områder hvor det er veldig lav terskel for uttak av både ulv og andre rovdyr. Vi har i år det største uttaket

av ulv som har vært siden ulven ble fredet i 1973. Jeg tror det er 38 dyr som er døde. 35 er skutt. Så dette følger vi opp.

Jeg synes det er positivt at når det gjelder påviste tap på grunn av rovdyr, viser de foreløpige tallene at det er en liten nedgang også i år, selv om den er veldig liten.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:28:25]: Jeg hører statsråden mener at jeg har en dyster tilnærming til rovdyrpolitikken, men jeg har en helt realistisk tilnærming til den: 150 av 164 ordførere kommer med et opprop der de ber om at rovdyrpolitikken blir fulgt opp, og 150 av dem er ordførere i de fylkene som er mest berørt. De kjenner konsekvensene av politikken på kroppen. Når det gjelder antall dyr som blir borte: Innenfor ulvesonen er det knapt beitedyr igjen, ergo er det selvfølgelig ikke mulig at det blir tap av beitedyr på utmarksbeite.

Statsråden vet utmerket godt at vi i dag har et ulveantall og en bestand som er over dobbelt så stor som det Stortinget vedtok da man vedtok sitt rovdyrforlik. Da er mitt spørsmål: Vil statsråden sørge for at man kommer ned på det vedtatte bestandsmålet i antall ulv, eller er statsråden fortrolig med at vi nå har et bestandstall som er over dobbelt så høyt som Stortingets vedtatte mål?

Statsråd Ola Elvestuen [10:29:24]: Antall ynglinger i 2017 ble 10,5 når en regner 0,5 på grenseflokker. Av dem er to allerede tatt ut, så det var 8,5 ynglinger, og det ligger litt over 4–6 ynglinger, som var Stortingets vedtak. Det er situasjonen vi har nå i dag. Hvor mange ynglinger vi har i år, er foreløpig for tidlig å si. Men vi vil følge opp politikken vi har når det gjelder flertallsvedtaket på ulv, og vi vil følge opp det som ligger i de forpliktelsene vi har innenfor Bernkonvensjonen, som også er vedtatt fra Stortingets side.

Når det gjelder klagesaken som nå ligger til behandling i mitt departement om vedtak fra rovviltnemndene om uttak av ulv i ulvesonen, kan jeg ikke svare på det.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Trygve Slagsvold Vedum.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:30:30]: Statsråden vet utmerket godt at hvis vi skal klare å komme oss ned på Stortingets vedtatte bestandsmål, må vi ta ut ulv innenfor ulvesonen. Og noe av problemet med sonerpolitikken er at de som bor innenfor det området, opplever at det er blitt et reservat. De ble aldri spurt om de skulle bo i et reservat. De ble aldri spurt om de ønsket at deres jaktmuligheter skulle bli borte, at de skulle miste jaktrettighetene sine, at de skulle miste mulighetene til å drive med beitedyr, at de skulle oppleve at det var mer og mer nærgående ulv rundt husene sine. Men

dette har skjedd, og den politikken har blitt tredd ned over dem.

Er statsråden enig i at skal man komme ned på vedtatt bestandsmål, må man også ha jakt innenfor den såkalte ulvesonen?

Statsråd Ola Elvestuen [10:31:12]: Jeg er enig i det som er stortingsflertallets politikk for dette: Vi skal ha de store rovdyrene i Norge, vi skal også ha ulv i Norge. Vi har en ulvesone hvor det er et rovdyrprioritert område. Det er også vedtatt av Stortinget. Man har fortsatt jaktrettigheter, de er jo de samme også innenfor ulvesonen, det er ikke noe forskjell på det. Så skal vi følge opp i balansepunktet mellom det som er stortingsflertallets forslag om ulv, og forpliktelsene i Bernkonvensjonen, som Norge har sluttet seg til.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:31:57]: Bernkonvensjonen er ikke noe problem. Forholdet til Bernkonvensjonen har Stortinget behandlet og drøftet, så der har statsråden og regjeringen stort handlingsrom. Men det var 46 av 47 ordførere i Trøndelag som i sommer sa klart fra om at nå er nok nok i rovdyrpolitikken – det har vært veldig høye rovdyrtap i Trøndelag i sommer – og det var også en kritikk der hele spørsmålet om bjørneforvaltningen i Midt-Norge og i Nord-Norge sto sentralt. I regjering har Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre presset på for å få utvidet bjørnesonen i Trøndelag. Det betyr at alt øst for E6 i Nord-Trøndelag kan bli bjørnesone. Det betyr at kommuner som Steinkjer, Levanger, Verdal, Stjørdal, Meråker, Selbu og Tydal kan bli bjørnesone. En slik utvidelse vil bety alvorlige konflikter – med beitenæringen, med et av de mest aktive landbruksområdene i landet og med den sørsamiske tamreindriften. Hvorfor vil statsråden og regjeringen presse på for å utvide bjørneforvaltningsområdet?

Statsråd Ola Elvestuen [10:33:02]: Nå er det ikke tatt noen beslutning om å utvide bjørneforvaltningsområdet, men vi er i en diskusjon med rovviltnemnda – nettopp fordi det er et problem at antallet bjørn og bjørnestammen går ned – om vi har et stort nok areal til at man kan oppfylle det som er bestandsmålene for bjørn. Nå er det en dialog mellom rovviltnemnda og Miljødirektoratet for å se om man kan komme fram til en enighet, men saken er ikke tatt inn til departementet. Dette er en dialog som pågår, og inntil det eventuelt gjøres endringer, er det de sonene som rovviltnemnda har vedtatt, som gjelder.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:33:50]: Realiteten er at departementet i sommer rett og slett kalte inn rovvilt-nemnda på teppet og sa at hvis de ikke utvider bjørneforvaltningsområdet, kan departementet instruere dem om å forandre hele forvaltningsplanen. Det er realiteten. Så er det riktig at en da satte rovvilt-nemnda i en dialog med Miljødirektoratet, og jeg kan opplyse statsråden om at nå har de blitt enige. Forvaltningsplanen blir ikke overprøvd, og det betyr at bjørnesonen ikke blir utvidet. Det er Miljødirektoratet og rovvilt-nemnda enige om. Det er en fornuftig avgjørelse. Mener statsråden det samme? Synes han også at det er fornuftig, og vil han nå legge vekk dette? Eller er det slik at det fortsatt er aktuelt for regjeringen å instruere rovvilt-nemnda om å utvide bjørnesonen, slik som departementet tidligere har truet med?

Statsråd Ola Elvestuen [10:34:39]: Det som jeg viser til, er at vi har en saksbehandling hvor vi nettopp ber om at man setter seg sammen, altså rovvilt-nemnda og Miljødirektoratet, for å se om man klarer å bli enige. Så er det ikke tatt noen beslutning fra regjeringens side om noen utvidelse. Det som gjelder nå, er de rovviltsonene som rovvilt-nemnda har vedtatt, og de vil gjelde inntil det eventuelt gjøres endringer i det.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:35:05]: Det er ikke riktig at de fortsatt er i en dialog. De er ferdig med dialogen. De har hatt møter, og jeg står med referatet foran meg her. Der står det at partene tar utgangspunkt i at det har vært en grundig prosess. Den vedtatte forvaltningsplanen er gyldig, og de sier også at det ikke vil være mulig ut fra konfliktene å gjøre endringer nå. Det er rådet som både direktoratet og rovvilt-nemnda gir til departementet, og jeg spør: Synes ikke statsråden også at det er fornuftig å legge vekk hele tenkningen om å utvide bjørneforvaltningssonen i Trøndelag?

Statsråd Ola Elvestuen [10:35:35]: Det er jo ikke slik at det er en tenkning om å utvide. Det det er en tenkning om, er at vi skal prøve å nå bestandsmålene for bjørn, og det er den diskusjonen som går. Er dette et tilstrekkelig område for at vi kan nå bestandsmålene? Er det enighet mellom Miljødirektoratet og rovvilt-nemnda, er det selvfølgelig positivt for at vi kan nå det målet. Hvis det er enighet, er det noe som er viktig å ha med i den videre prosessen.

Presidenten: Sandra Borch – til oppfølgingsspørsmål.

Sandra Borch (Sp) [10:36:22]: Antallet jerv har i mange år ligget langt over bestandsmålet, og lisensjakt på jerv har til dels vært mislykket fordi bare om lag halvparten av de fastsatte kvotene gjennom flere år har blitt tatt ut. At man i mange år har ligget langt over bestandsmålet, har skapt store problemer for beitenæringen og for tamreindriften. De siste årene har det vært gjennomført en prøveordning som har vært veldig vellykket. Vi har nok kunnskap til å gjøre denne ordningen permanent, og nok en gang ser vi at statsråden vegrer seg for å sikre en aktiv forvaltning av rovvilt. Hvilke erfaringer er det statsråden forventer å gjøre som ikke allerede er erfart gjennom denne prøveordningen, og har statsråden i det hele tatt en intensjon om å gjøre denne ordningen permanent?

Statsråd Ola Elvestuen [10:37:15]: For det første er det viktig å få fram at tapstallene til jerv de siste årene har gått ned. Så det er en positiv utvikling. Det andre er at vi har videreført forsøksordningen for jaktmetoder på jerv, også gjennom denne vinteren, selv om forsøksperioden er over. Denne skal nå evalueres, og så må vi ta en vurdering når den evalueringen er på plass.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:37:49]: Det er viktig at ein tek omsyn til begge målsetjingane i norsk rovdyrpolitikk, både at ein skal ta vare på beiteområda, og at ein skal ta vare på dei rovdyra som Noreg har eit ansvar for. I 2014 kom ein frå ein situasjon i mitt heimfylke der ein hadde store tap til jerv – 126 bekrefta sauekadaver det året – som gjorde at ein innførte dei ekstraordinære tiltaka som statsråden no peiker på, og som delvis har blitt vidareførte i forsøksperioden som ligg no. No ser vi at jervbestanden ligg stabilt over bestandsmåla og har teke seg opp i forhold til perioden då ein klarte å få ned rovdyrtpa i dei beiteprioriterte områda i Sogn og Fjordane. No ser ein samtidig at det er fleire jervtisper som held på å etablere seg i fjellområda mellom Oppland og Sogn og Fjordane. Det vil seie at ein står i fare for ein re-prise på det som skjedde i 2014.

Deler statsråden den bekymringa? Og: Kva vil han i så fall gjere for å hindre dette?

Statsråd Ola Elvestuen [10:38:55]: Når det gjelder jerv, er det ikke noen tvil om at når måltallet vårt er 39 ynglinger hvert år, har Stortinget lagt seg på et lavt tall. Det er riktig at vi har ligget over når det gjelder ynglinger, i en periode. Men det har også vært store uttak av jerv, bl.a. hiuttak, som er kontroversielt – det er også dyreetiske sider ved dette. Vi trenger å få et mer effektivt

uttak i lisensfellingene. Derfor har vi videreført de forsøksordningene vi har.

Jeg tror jeg må svare at vi må videreføre den politikken vi har, nemlig at vi har en tydelig soneinndeling med beiteprioriterte områder og rovviltprioriterte områder. Vi må ha en effektiv jakt når vi ber om uttak, og så skal vi holde tak i det store bildet, som er at tap av beitedyr til jerv har gått ned de siste årene. Den utviklingen ønsker vi å fortsette.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:39:56]: Det siste kan eg stille meg bak, at vi ønsker å fortsette nedgangen som har vore på tap til jerv. Det er veldig bra. Då krev det òg at vi har og brukar heile den verktykkassa vi har. Suksessen i 2014–2015 var at ein sette inn dei ekstraordinære tiltaka tidleg, og at ein ikkje venta. No ser ein at det er fem jervtisper som opererer i områda mellom Oppland og Sogn og Fjordane. Nokon av dei er det ei reell frykt for kan etablere seg i dei beiteprioriterte områda, og ein kan vere tilbake i ein situasjon som har laga bekymring og frustrasjon, og som sår tvil om vi står inne for ei todelte målsetjing i norsk rovdyrpolitikk.

Deler statsråden den bekymringa? Og: Kva vil han gjere for å hindre dette?

Statsråd Ola Elvestuen [10:40:37]: Jeg skal ikke ta beslutninger her om fellingstillatelser på akkurat de fem jervtispenes som det refereres til. Vi må følge det forvaltningssystemet vi har. Vi har en lisensjaktperiode. Den er vi inne i nå, og vi legger til rette for at det kan være effektiv jakt. Forsøksordningene videreføres, og får vi en situasjon hvor det er behov for skadefelling, har vi veldig lav terskel for å gi tillatelse til det. Det har vi hatt i år, og det kommer vi til å ha også til neste år.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:41:25]: Mitt spørsmål går også til klima- og miljøministeren.

For første gang på lenge planlegges det sjødeponier i norske fjorder i forbindelse med gruveutbygging. Førdefjorden og Repparfjorden er begge nasjonale laksefjorder som skal gi særlig vern til villaksen. Havforskningsinstituttet har gått imot søknadene om sjødeponi i begge fjordene og advart mot konsekvensene for bl.a. fiskeegg og livet på bunnen.

Repparfjorden er en nasjonal laksefjord med et artsrikt liv. Repparfjordelva er også en rik lakseelv. Gruveselskapet Nussir har søkt om å få slippe ut 30 mill. tonn gruveavfall i Repparfjorden fra en kobbergruve i Kvalsund kommune i løpet av en 15-årsperiode.

Førdefjorden er en av Vestlandets viktigste gytefjorder for torsk og en viktig sjømatfjord. Flere rødlistearter har gyte- og oppvekstområde i de dypere delene av fjorden, der det er søkt om å dumpe gruveavfall. Gruvedeponiet i Førdefjorden vil kunne få vesentlig negative effekter for kysttorsk og for ål, pigghå og blålange. Rødlis-teartene blålange og pigghå har sannsynligvis gyte- og oppvekstområde i det planlagte deponiet, og deponiet vil fjerne det hittil eneste kjente gyteområdet for blålange i fjorden.

Fjordene er noe av det mest verdifulle vi har. De er Norges stolthet. Livet i fjordene skal ikke dø. Derfor har ungdommer i Natur og Ungdom engasjert seg og tatt i bruk sivil ulydighet for å redde fjordene.

Venstres leder, Trine Skei Grande, sa den 30. juli 2015 følgende:

«Dette er en av de viktigste miljøsakene vi har ved siden av klimakampen. Man skal aldri, aldri, aldri gi seg i så viktige saker.»

Derfor spør jeg nå klima- og miljøministeren: Hvordan går det med ikke å gi seg?

Statsråd Ola Elvestuen [10:43:27]: Dette har vært en sak som har vært viktig for Venstre gjennom mange år. Den var også et sentralt tema i regjeringsforhandlingene på Jeløya, og er en av grunnene til at den beslutningen som er tatt, og som regjeringen er enig om, er at det ikke kommer tillatelse til nye sjødeponier i denne stortingsperioden. Det er første gang vi har en slik beslutning og enighet i Norge. Det er også en enighet om at vi skal gjennomgå miljølovgivningen omkring gruver og deponering av avgangsmasse fra gruver. Det skal også gjennomføres i denne stortingsperioden.

Når det gjelder de to aktuelle sakene med Repparfjorden og Førdefjorden, er enigheten at det gjøres ingen endring på tillatelsen som er gitt der.

Lars Haltbrekken (SV) [10:44:23]: Da Miljødirektoratet kom med sin første anbefaling i saken den 4. november 2014, sa de at de miljøfaglige hensynene tilsa at innsigelsene som var reist mot planene om deponering av gruveavfall i Førdefjorden, burde tas til følge. Da direktoratet i april 2015 allikevel ga sin endelige anbefaling til å gjennomføre planene, var begrunnelsen at samfunnsnyttene var større enn miljøulempene. Etterpå har det kommet studier fra Nordic Mining som viser at selskapet har kraftig redusert antallet arbeidsplasser og perioden det skal drives, og de har økt driftsperioden med åpen drift i landskapet. Arbeidsplasser var en sentral del av forutsetningene for vurderingene som ble gjort av Miljødirektoratet, og som gjorde at de sa at det kunne gå, og at samfunnsnyttene var større enn miljøulempene. Man kan spørre seg hvor mange arbeidsplasser en død fjord er verdt, men når dette pre-

misset er så radikalt endret, bør ikke hele saken vurderes på nytt?

Statsråd Ola Elvestuen [10:45:32]: Jeg tror representanten Haltbrekken er godt kjent med mitt syn på gruvedeponiet i Førdefjorden, men her er det beslutninger som er tatt, og det er også beslutninger som er tatt før både jeg og Venstre kom inn i regjering. Enigheten er at vi respekterer de vedtakene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [10:46:08]: Storsamfunnets overkjøring av miljø og samiske interesser har en spesiell historisk betydning i Finnmark. Alta-kampen var et definerende øyeblikk, som har preget både miljøkampen og ikke minst kampen for samiske rettigheter. En lærdom fra den gangen var opprettelsen av Sametinget.

Sametinget er imot det planlagte sjødeponiet i Repparfjorden. Kvalsund er et sjøsamisk område og et av områdene langs Finnmarkskysten hvor sjøsamisk fjordfiske og språk har overlevd på tross av store utfordringer. I denne fjorden skal det nå dumpes giftig gruveslam, som vil legge fjordbunnen øde. Regjeringen skal nå behandle driftskonsesjonen, som foreløpig ikke er gitt til denne virksomheten. Siden klima- og miljøministeren åpenbart har gitt opp kampen for å redde livet i Førdefjorden, lurer jeg på om han kommer til å redde livet i Repparfjorden.

Statsråd Ola Elvestuen [10:47:07]: Vi kommer til å forholde oss til den enigheten vi har fra Jeløya. Jeg synes at disse sakene og spørsmålene illustrerer de problemene som er ved sjødeponiene. Jeg er glad for og mener det er viktig at vi framover ikke tillater nye sjødeponier. Jeg er også glad for at vi for første gang har fått en enighet om at slik skal det være. Det er et stort skifte i norsk politikk og norsk miljøpolitikk. Jeg mener det også er viktig at vi får en grundig gjennomgang av miljøkravene omkring gruvedrift og deponering. Så jeg ser framover og mener at vi har fått til viktige vedtak som vil stå seg i årene framover.

Presidenten: Lars Haltbrekken – til oppfølgingsspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:47:54]: Det vi hører nå, er en klima- og miljøminister som ikke lenger står ved partileders ord om at man «aldri, aldri, aldri» skal gi seg i kampen for de norske fjordene. Vi hører også at vi skal få en gjennomgang av miljølovgivningen knyttet til disse sakene.

Jeg har tidligere spurt klima- og miljøministeren om plastforurensingen fra disse gruveprosjektene. Miljødi-

rektoratet har bedt gruveselskapene om å redegjøre for hvor mye plast som kommer til å bli spredt i fjorden på grunn av det sprengningsarbeidet som skal pågå. Ingen av gruveselskapene klarer å gi et svar på dette før man har planene helt på plass. Da er mitt spørsmål:

Viser ikke det at det er et behov for å gå igjennom disse tillatelsene på nytt, når man ikke vet om vesentlige forhold ved forurensingen fra denne virksomheten?

Statsråd Ola Elvestuen [10:49:00]: Det er også nettopp derfor jeg har bedt Miljødirektoratet om å gjennomgå hvor mye plast det er i disse avgangsmassene. Det er en viktig oppgave. Det andre er at det illustrerer problemet med sjødeponier, og derfor er det viktig at vi nå, for første gang, har fått en enighet om at det ikke skal gis nye tillatelser i denne stortingsperioden. Jeg håper at det kan bli et tidsskille i disse sakene. Dette er et gjennomslag som er stort og viktig, og det har ikke vært der tidligere i norsk politikk.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:49:47]: Klima- og miljødepartementet har starta arbeidet med eit marint verneområde i Dalsfjorden. Grunngevinga for det er at dette området har nokre unike topografiske og biologiske ressursar som ein meiner er verneverdige.

Dalsfjorden er det området som ligg på andre sida av fjellet Blegja, berre nokre få kilometer i luftlinje frå det området der ein skal dumpe i Førdefjorden. Det er to område som liknar kvarandre topografisk, og som har mykje det same dyrelivet. Kva meiner statsråden er den store forskjellen som gjer at det eine området er skikka for marint vern og det andre for 250 mill. tonn gruveavfall?

Statsråd Ola Elvestuen [10:50:28]: Prosessen for marint vern går jo i sitt eget løp. Jeg kjenner ikke til hvor langt man er kommet med Dalsfjorden, om det fortsatt ligger i Miljødirektoratet, men jeg forventer at vi vil få det til behandling på egnet vis. Det at det er etablert et sjødeponi i Førdefjorden, som vi nå har diskutert – Venstre og jeg respekterer den enigheten vi har fra Jeløya – gjør ikke at andre områder blir mindre viktige. Tvert imot er det enda viktigere at vi får på plass marine verneområder om verneverdiene er til stede.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:51:35]: Beklager at det tok tid, eg hadde lagt igjen notatane mine og kom ikkje på at eg skulle stille nytt hovudspørsmål rett etter oppfølgingsspørsmålet.

Presidenten: Det går veldig fint.

Tore Storehaug (KrF) [10:51:42]: Statsråd Elvestuen kan kome opp igjen, for eg har lyst til å stille han spørsmål. Statsråden er jo ansvarleg for norsk klimapolitikk, og vi har no ein statsminister som har gjeve ein uttale som eg meiner er litt oppsiktsvekkjande. Statsministeren har sagt at den personen som skal sløkkje lyset på norsk sokkel, enno ikkje er fødd.

I lys av den nye IPCC-rapporten, som seier at vi er nøydd til å ta drastiske og kjappe grep viss ein skal klare å hindre ei global oppvarming og avgrense ho til 1,5 grader, og at det vil vere ein stor forskjell på om vi klarer å avgrense global oppvarming til 1,5 grader eller til 2 grader – er dette ein uttale som statsråden er einig i?

Statsråd Ola Elvestuen [10:52:24]: Som klima- og miljøminister vil jeg selvfølgelig aldri kritisere statsministeren.

Det som er viktig, er at 1,5-gradersrapporten er et skifte, for det den viser, er hvor stor forskjell det er mellom 1,5 og 2 grader global oppvarming. Ved 1,5 grader risikerer man dramatisk nok at Arktis er isfritt én gang hvert hundrede år, med 2 grader risikerer man det hvert tiende år.

Det dette handler om, er om vi skal ha en noenlunde gjenkjennelig verden eller ikke. For å kunne nå 1,5 grader – det som er positivt i rapporten, er at den viser at dette fortsatt er mulig, noe som ikke var gitt – må vi ha en dramatisk og rask nedgang i utslippene, altså ned mot 40–50 pst. globalt fram mot 2030. Og vi må ha netto null – altså ikke null utslipp, men mindre utslipp enn opptak – i 2050. Det er klart at den nedgangen i utslipp også vil påvirke bruken av både olje og gass, som må ha en nedgang i årene framover, og som også vil påvirke situasjonen på norsk sokkel og norsk produksjon. Hvor fort det går, og akkurat når en har avsluttet produksjonen, er vanskelig for meg å si. Men at vi må gjøre alt vi kan, få opp tempoet og handle nå for å redusere utslippene så raskt som mulig, er det ingen tvil om. Norge ligger tross alt i front når det gjelder reduksjoner, særlig innenfor transportsektoren, hvor vi gjennomfører tiltak som ingen andre land er i nærheten av.

Tore Storehaug [10:54:17]: Eg takkar statsråden for eit godt svar og synest han dreg opp gode ambisjonar og refleksjonar når han svarar på dette spørsmålet. Eg synest òg det er viktig at ein tek inn over seg at det er ei ny tid i norsk klimapolitikk, og at det må få følgjer for norsk oljepolitikk.

Så viser statsråden til at det er mange ting som ligg langt fram i tid, og at det er usikkerheitsmoment knytte til det, men det er nokre prosessar som går, og som eg meiner ikkje nødvendigvis går i rett retning. Ein kan

f.eks. ta den trenden som har utvikla seg sidan Venstre og Kristeleg Folkeparti sist var i regjering i lag, den gongen regjeringa trass alt lytta til 29 pst. av dei miljøfaglege råda i konsesjonsrundane, som under Stoltenberg endra seg til at ein blåste i 80 pst. av dei, og som under regjeringa Solberg har endra seg til at dei har lagt til side 100 pst. av dei miljøfaglege råda i konsesjonsrundane.

Oljepolitikken ligg hovudsakleg i OED, men etter høyringsrunden er det OED i lag med KLD som har dialogen før regjeringa i plenum vedtek. Eg vil spørje statsråden om kva han vil gjere for å sikre at fleire miljøfaglege råd blir følgde i åra framover.

Statsråd Ola Elvestuen [10:55:22]: Først vil jeg minne om det vi allerede har gjort. Nå er vi også i denne perioden enige om at i Lofoten, Vesterålen og Senja skal det ikke være noen petroleumsaktivitet. Det er det samme rundt Jan Mayen, på Mørefeltene, nord for iskanten og langs Sørlandskysten. Det er viktige vedtak som ligger til grunn.

Når vi ser framover, skal vi altså legge fram en ny forvaltningsplan for Barentshavet og Lofoten, Vesterålen og Senja. Den kommer i 2020. Vi skal også ha en oppdatering av de to andre forvaltningsplanene, for Norskehavet og for Nordsjøen. Det er en helhetlig forvaltning, og det vil også være en diskusjon som berører dette.

Jeg tror også at vi skal ta med oss Klimarisikoutvalget, som skal legge fram sin rapport nå i desember – et viktig kunnskapsgrunnlag for den politikken som skal føres framover. Det gjelder norsk økonomi som helhet og petroleumspolitikken, men vil også berøre disse områdene.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:56:43]: La oss snakke om elefanten i rommet, det som Arbeiderpartiet ikke nevnte, nemlig EØS-avtalens frie flyt.

Statsråd Hauglie har nå bedt arbeidsgiverne om å ringe til Nav før de ringer til Polen når det er behov for arbeidsfolk. Etter finanskrisen og oppgangen da gikk andelen ansatte med norsk bakgrunn ned, mens antall sysselsatte fra Øst-Europa økte med 90 000 personer. Dette skjedde ikke fordi arbeidsgiverne hadde glemte telefonnummeret til Nav. Dette skjedde fordi mange arbeidsinnvandrere har langt dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som er vanlig i Norge. De er kort og godt billigere. Det gir bedriftene som bruker dem, en konkurransefordel. Derfor ringer arbeidsgiverne til Polen og ikke til Nav.

Dette er også grunnen til at store deler av fagbevegelsen nå er imot EØS-avtalen. Det er ikke fordi de, eller Rødt, er imot arbeidsinnvandring. Norge har i over 60 år levd godt med et grenseløst arbeidsmarked i Norden,

som har fungert fordi arbeidsinnvandringen har skjedd mellom land med noenlunde lik levestandard og noenlunde like lønns- og arbeidsvilkår.

Dagens arbeidsinnvandring fra fattige land i Øst-Europa er noe helt annet. Nå har arbeidsgiverne en nær uendelig tilgang på arbeidsfolk som er lettere å utnytte.

Ser arbeidsministeren at det i praksis blir umulig å opprettholde norske lønns- og arbeidsvilkår når det er fritt fram å importere arbeidskraft fra land der pris- og lønnsnivå og boligkostnader er en brøkdel av nivået i Norge, og at dette er grunnen til at arbeidsgiverne nettopp ringer til Polen og ikke til Nav, som ministeren nå har bedt dem om å gjøre?

Statsråd Anniken Hauglie [10:58:38]: En viktig grunn til at jeg oppfordrer arbeidsgiverne til å ta turen om Nav før de ringer utlandet, er nettopp at vi så etter den forrige oppgangskonjunkturen i 2009 at de aller fleste jobbene som da ble besatt, gikk til arbeidsinnvandrere. To av tre nye jobber gikk til arbeidsinnvandrere. Det vi nå sier, er at det ikke kan fortsette, for det betyr at hvis vi skal klare å inkludere flere av dem som står på utsiden av arbeidslivet – 20 pst. av befolkningen i arbeidsfør alder er ikke i jobb i dag – er vi nødt til å sørge for at flere av dem kommer på innsiden av norsk arbeidsliv. Det betyr at norske arbeidsgivere må åpne dørene for norske arbeidstakere. Det er også bakgrunnen for vår inkluderingsdugnad.

Så er jeg uenig i premisset til representanten Moxnes, at EØS-avtalen svekker norske lønns- og arbeidsvilkår. Tvert imot mener jeg at EØS-avtalen og de direktivene som er utarbeidet, og de initiativene som EU nå tar, bidrar til å styrke arbeidstakernes rettigheter i Europa og i Norge. Vi ser også at gjennom EØS-avtalen og gjennom EU-samarbeidet har levestandarden i de fattigere landene i Europa økt betydelig. Et utslag av det ser vi bl.a. er at færre arbeidsinnvandrere kommer fra Polen, nettopp fordi betingelsene i Polen har blitt bedre. Det er ingen tvil om at EU har vært viktig for å løfte titusener av fattige i Europa ut av fattigdom. De initiativene som har vært tatt tidligere, og som nå tas av EU, mener jeg er positive for norske arbeidstakere også.

Dette betyr ikke at EØS-avtalen bare er positiv, og at det ikke finnes noen negative sider ved den. Avtaler er veldig ofte et resultat av å gi og ta, og jeg mener at fordelene oppveier ulempene.

Bjørnar Moxnes (R) [11:00:35]: Her kom det intet svar på mitt spørsmål om de ikke ringer til Polen framfor til Nav fordi det er billigere, og fordi det er lettere å utnytte folk fra fattige land enn det er å utnytte norske arbeidsfolk. Jeg får altså ikke noe svar fra regjeringen på det som er mitt hovedspørsmål.

Vi ser at ministeren skryter av avtalen og mener den er bra for norske arbeidsfolk. Da burde hun kanskje ta en prat med industriarbeidere på Vestlandet som i sin fagforening nå har vendt seg mot EØS-avtalen. De er imot den fordi den gjør at Høyesteretts dom blir trumfet av EUs konkurransetvang. Ministeren sa i stad at regjeringen står fast på Høyesteretts dom. Så sa hun at hun legger til grunn at ESA mener høyesterettsdommen ikke er i tråd med EØS-avtalen. Da blir spørsmålet: Vil regjeringen foreta seg noe som helst konkret gjennom lovendring, forskrift eller implementering av nye direktiver for å hindre at norsk medlemskap i EØS-avtalen overkjører norsk høyesterett og allmenngjøringen av norske tariffavtaler?

Statsråd Anniken Hauglie [11:01:38]: Jeg kan forsikre representanten Moxnes om at den norske regjeringen er aktiv i sitt møte med Europa. Vi deltar på alle arenaer der vi kan delta, og vi bidrar også med vår kompetanse, våre synspunkter og våre innspill gjennom de kanalene vi har muligheten til å delta i. Min vurdering er nettopp at utsendingsdirektivet også er et resultat av norsk og nordisk påvirkning.

Til spørsmålet om billigere arbeidskraft: Noe av hovedutfordringen i norsk arbeidsliv i dag er faktisk mangel på arbeidskraft. Vi ser at store deler av landet sliter med å få tak i arbeidskraft. I en by som Tromsø er det like mange ledige stillinger som det er arbeidsledige på Nav. Det forteller én ting: Det er ikke nødvendigvis samsvar mellom kompetansen til dem som står utenfor, og det behovet som arbeidslivet har. Det er også bakgrunnen for at da regjeringen la fram sitt statsbudsjett, la vi inn betydelige summer til inkluderingsdugnden vår, hovedsakelig til kompetanseheving for dem som er i jobb, men som kanskje mangler fagbrev. Vi endrer også tiltakene i Nav, nettopp for å bidra til at flere kan få kompetanse som er etterspurt.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [11:02:50]: 100 000 mennesker står uten jobb. Mange ungdommer får ikke lærlingplass. Det er ikke så rart, for det er jo billigere å ta inn fullt faglærte fra Øst-Europa enn å ta inn lærlinger. Søkingen til viktige byggfag går dramatisk ned i mange store byer på grunn av den uregulerte flyten i arbeidskraft og at arbeidsgiverne har nær uendelig tilgang på faglærte folk fra Øst-Europa som er billigere og lettere å utnytte enn norske arbeidsfolk. Det er i hvert fall ganske modig av ministeren å si at det mangler arbeidskraft i Norge når så mange står uten arbeid.

Jeg lurer på hva Hauglie egentlig mener om det såkalte handlingsrommet i EØS-avtalen når hun til et tid-

ligere spørsmål i dag sa at vi risikerer et traktatbrudd hvis vi bruker handlingsrommet i EØS-avtalen når det kommer til allmenngjøringen og spørsmålet om reise, kost og losji. Finnes det handlingsrommet hvis det vil være et traktatbrudd å bruke det?

Statsråd Anniken Hauglie [11:03:57]: Det er mange ledige hender, men poenget i mitt forrige svar er at det ikke nødvendigvis er samsvar mellom kompetansen til dem som står på utsiden, og den kompetansen som etterspørres av arbeidslivet. Det er også bakgrunnen for at vi nå tar ganske store og viktige grep for å sikre at de som er ledige, har mer relevant kompetanse og sånn sett sikres en jobb.

Det er feil, det representanten Moxnes sier om at ungdom ikke får læreplass. Det er flere unge nå enn noen gang som får læreplass. Noe av det kan kanskje henge sammen med at regjeringen bl.a. strammet inn anskaffelsesregelverket for offentlige anskaffelser, der vi stiller krav om at skal man vinne offentlige anbud, må man også ha lærlinger, noe man hentet inspirasjon til fra det borgerlige byrådet her i byen, som nettopp hadde de samme kravene tidligere. Vi ser at antallet unge utenfor jobb, skole og annen aktivitet går ned, og vi ser også at antallet unge på sosialhjelp går ned.

Vi har et handlingsrom i EØS-avtalen. Vi utnytter det også, og det kommer selvfølgelig regjeringen fortsatt til å gjøre.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Espen Barth Eide (A) [11:05:15]: Mitt spørsmål går til klima- og miljøministeren.

Neste uke begynner klimatoppmøtet i Katowice i Polen, COP24, hvor både statsråd Elvestuen, undertegnede og flere andre fra Stortinget kommer til å være til stede.

Klimakrisen er menneskehetens største felles utfordring, og skal planeten vår være beboelig også for kommende generasjoner, må all politikk innordnes et overordnet mål om å styre innenfor naturens tålegrenser. Som statsråden sa i et tidligere svar, har 1,5-gradersrapporten vist dette med enda større tydelighet.

Vi vet også at etter de innmeldingene som er gjort etter Parisavtalen, ligger vi langt bak skjemaet. Derfor må vi fra nå av bruke to budsjetter, og ikke ett, når vi diskuterer hvordan vi fordeler goder og byrder i samfunnet: statsbudsjettet og klimautslippsbudsjettet. Det er forskjell på de to. Det kommer nye statsbudsjett hvert år. Alle som har forhandlet statsbudsjett, vet at det man ikke får gjennomslag for i år, kan man få en ny sjanse for neste år. Men karbonbudsjettet er endelig, vi har bare ett. Når det er brukt opp, er det brukt opp, og med dagens forbruk har vi kanskje 20 år igjen.

Arbeiderpartiet har derfor i sitt alternative statsbudsjett utarbeidet et konkret forslag til utslippsbudsjett fram mot 2030, altså perioden 2021–2030, med hjelp fra Miljødirektoratets tall, og vi har funnet fram til en måte hvor vi kan overoppfylle målet om 40 pst. reduksjon i ikke-kvotepiktig sektor uten bruk av de fleksibilitetsmekanismene som inngår i EUs innsatsfordelingsordning.

Jeg har derfor følgende spørsmål til statsråd Elvestuen: Er statsråden enig i at vi i all budsjettering fra nå av må se hen både til disponering av pengene i samfunnet, og også til hvordan vi disponerer de meget begrensede utslippene vi fortsatt har igjen? Og hvis ja – vil han sørge for at vi fra neste år får et nasjonalt klimautslippsbudsjett i forbindelse med statsbudsjettet?

Statsråd Ola Elvestuen [11:07:13]: Ja, vi må se hen til både klimagassutslipp og tallene og den økonomiske situasjonen når vi skal lage budsjett i årene framover.

Det er flere prosesser som nå pågår, som vi må gå gjennom. En er at vi er i sluttforhandlingene med EU om en felles gjennomføring av utslippskuttene fram mot 2030. Det trenger vi å få på plass, sånn at vi har det felles rammeverket. Så er det oppfølgingen og det som skal skje i Katowice. 1,5-gradersrapporten har endret diskusjonen, og den har også endret situasjonen. Det holder ikke å ha 2 grader oppvarming som mål, vi må som verden strekke oss mot 1,5 grader. Det viser rapporten med all tydelighet. Da må vi også følge opp og vise fram den såkalte Talanoa-dialogen, dvs. diskusjonen om nye målsettinger som verdens land skal melde inn til FN i 2020. Den diskusjonen må vi også være en del av. Vi må vurdere vårt eget mål, om vi skal forsterke det, og hvor mye, og melde inn til FN i 2020. Så skal regjeringen, når vi har en enighet med EU, legge fram en plan for hvordan vi skal nå disse målene, og ha en plan innenfor ulike sektorer. Det må vi også gjøre innen 2019–2020.

Vi må forbedre den klimarapporteringen som vi rapporterte på første gang i år – etter klimaloven. Det skal vi gjøre. Vi må ha på plass en enighet med EU. Vi må gjøre en vurdering av vårt eget mål og legge en plan for hvordan vi skal nå det målet. Hvordan det så konkret skal utformes, hva som skal være beregninger, og hva som skal være planer som legges fram, må jeg komme tilbake til.

Espen Barth Eide (A) [11:09:07]: Jeg konstaterer med glede at statsråden og jeg deler forståelsen av hva som må til, men det jeg er opptatt av, er et litt mer konkret svar på når vi kan sette våre egne nasjonale utslippsmål, og om man ønsker å dokumentere måloppnåelse i forhold til helt etterprøvbare mål – altså ikke bare ambisjoner, men konkrete mål med konkrete tall.

Vil man allerede fra og med neste statsbudsjett gå inn for et utslippsbudsjett av mer eller mindre den typen Arbeiderpartiet nå har foreslått i sitt alternative budsjett, eller må man komme tilbake til om man skal komme tilbake til det? Når kan vi få et litt konkret svar på om det er en metode som statsråden og regjeringen ønsker å følge?

Statsråd Ola Elvestuen [11:09:48]: Framdriften er at vi, som alle andre land, skal melde inn våre nye mål til FN i 1. kvartal 2020, og den saken må da gå i Stortinget til høsten neste år. Så skal vi lage en plan for hvordan vi skal nå disse målene, som også vil måtte komme i 2019/2020, og vi må se på rammeverket i henhold til det.

Det er den framdriften vi må ha. Det er ikke noen tvil om at vi har den samme ambisjonen for både gjennomføring og reduksjoner – som både Norge og andre land må gjennomføre.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Åsmund Aukrust.

Åsmund Aukrust (A) [11:10:33]: Nå har Ola Elvestuen vært statsråd i snart ett år uten å klare å ta nye klimainitiativ, og vi hører på svarene her at han viser til prosess og skylder på utsettelse. Nå er det han som har fått erfare Erna Solbergs ord om at det er tøft å stå opp for klima i en regjering hvor folk ikke er så opptatt av det.

Statsbudsjettet ble en stor skuffelse og forliket likeså. Der fikk jo ikke klima engang en egen overskrift i det som ble forliket, som nå skal vedtas. Men jeg har lyst til gi regjeringen ros for én ting, og det er at de i forliket nå følger etter opposisjonspartiene og får palmeolje ut av biodrivstoff. Det er bra at vi får gjort et vedtak, men nå må regjeringen levere. For halvannet år siden vedtok Stortinget, med Ola Elvestuens stemme, at vi skulle få palmeolje ut av alle offentlige anbud. Nå har Ola Elvestuen vært statsråd i over ett år uten å klare å følge opp sin egen politikk.

Derfor er mitt spørsmål til Ola Elvestuen: Kan han bekrefte at regjeringen nå kommer til å følge opp det Stortinget vedtar, og at de kommer til å gjøre det på en bedre måte enn de vedtak Stortinget tidligere har gjort på palmeolje?

Statsråd Ola Elvestuen [11:11:38]: Først legger jeg merke til at representanten mener at det at vi nå har fått vedtak på at vi skal ha 50 pst. reduksjon av utslipp innenfor transport, ikke har noen betydning. At vi har fått vedtak om at vi viderefører elbilfordelene fram til 2021, har tydeligvis ingen betydning. At vi gjennomfører og viderefører karbonfangst og -lagring på de to prosjektene vi har, har tydeligvis ingen betydning. Også i

det statsbudsjettet vi har nå, forsterker vi innsatsen på omlegging av industrien, Enova får en økning på 344 mill. kr, 444 mill. med enigheten som var om statsbudsjettet. Det er økninger i satsingen inn mot kommunene på klimatiltak, det er økninger på andre områder, som støtte til miljøteknologi. Vi har en elbilandel som var oppe i 38 pst. i forrige periode, og det er 70 ferjer med nullutslipp på vei inn i norske fjorder. På område etter område gjennomføres det en politikk hvor vi ligger i front, også internasjonalt.

Så jeg er helt uenig i den virkelighetsbeskrivelsen som framsettes.

Presidenten: Åsmund Aukrust – til oppfølgingsspørsmål.

Åsmund Aukrust (A) [11:12:49]: Når man får et spørsmål, kan det i hvert fall være lurt å streife innom det spørsmålet. Mitt spørsmål handlet om palmeolje, om statsråden kommer til å følge opp det Stortinget nå vedtar, i motsetning til hva han tidligere har gjort med de andre vedtakene.

Så hører jeg en veldig selvtilfreds statsråd som skryter av alt man får til. Jeg ville jo jublet for hvert CO₂ som Norge klarer å redusere, men sannheten er at de kuttene som nå gjennomføres, gjennomføres fordi norsk klimapolitikk utrolig nok baseres på palmeolje. Derfor vil jeg egentlig gjenta mitt spørsmål til Ola Elvestuen: Kan han bekrefte nå at regjeringen kommer til å følge opp de vedtak som Stortinget kommer til å gjøre, på en bedre måte enn det han tidligere har gjort, og klarer han å gjennomføre de vedtakene som er gjort i spørsmålet om palmeolje?

Statsråd Ola Elvestuen [11:13:42]: Jeg beklager, men jeg fikk litt dårlig tid. Ja, vi gjennomfører de vedtak som er gjort, og om det konkrete vedtaket som handler om offentlige anskaffelser, er det to ting å si. Det ene er at betydningen av en forskrift når det gjelder offentlige anskaffelser, er usikker. Det andre er at vi selvfølgelig skal ha ned palmeoljedelen i offentlige anskaffelser. Det utarbeides nå en veileder fra Difi for å gi råd om hvordan det skal gjøres. Ellers følger vi opp de andre delene av vedtakene fra Stortinget. I tillegg er måten å få ned palmeolje på å få opp satsingen på avansert biodrivstoff. Der er det flere investeringsbeslutninger som gjøres. Det er mer som er på vei. Det er å gjøre en ny vurdering i 2020 av avgiftsfritaket for biodrivstoff utenfor omsetningskravet, og det er en enda sterkere satsing på nullutslippsteknologi for at mengden drivstoff skal gå ned.

Presidenten: Åsmund Aukrust – til oppfølgingsspørsmål.

Åsmund Aukrust (A) [11:14:46]: På en rekke områder har Ola Elvestuen møtt seg selv i døren som statsråd. Han har gått bort fra at vi skal ha et eget nasjonalt klimamål. Der Arbeiderpartiet ønsker at vi skal gjøre utslippskuttene hjemme, ønsker statsråden og regjeringen en utstrakt bruk av kvotekjøp. Vi har sett at de har møtt seg selv i døren i spørsmålet om palmeolje, hvor statsråden ikke klarer å gjennomføre det vedtaket han selv var med på å fremme her i Stortinget juni 2017, men han har faktisk også møtt seg selv i døren i spørsmålet om naturvern. Dette er et område hvor jeg faktisk trodde at denne regjeringen kom til å levere bedre med Ola Elvestuen som statsråd. Vi har nå gjennom flere år fått en tverrpolitisk enighet om å øke bevilgningene til skogvern og ha større ambisjoner for det. Det er veldig bra. Men utrolig nok skulle Ola Elvestuen bli den første klima- og miljøministeren på veldig mange år som skal gjennomføre et kutt til skogvernet. Mitt spørsmål til Ola Elvestuen er: Hva tenker han om å være den første miljøministeren på mange år som nå skal gjennomføre et slikt kutt her i Stortinget?

Statsråd Ola Elvestuen [11:15:49]: For det første er det en hyggelig prat jeg har når jeg møter meg selv i døren i klimapolitikken, for der gjennomfører vi. Vi har tatt initiativ tidligere, og vi gjennomfører politikken nå.

Når det gjelder skogvern, har vi hvert eneste år siden 2013 økt – fra under fra 200 mill. kr til godt over 400 mill. kr. Det er en økning i skogvern som vi ikke har hatt tidligere. Vi har de siste 15 årene doblet de midlene som brukes på skogvern, fra da de rød-grønne holdt på. I år øker vi igjen. Det er 446 mill. kr som går til frivillig skogvern, og i tillegg er det en tildelingsbeslutning inn mot statens skoger som er oppe i 795 mill. kr. Aktiviteten for skogvern kommer til å øke dramatisk også til neste år. Så den virkelighetsbeskrivelsen om at vi reduserer satsingen på skogvern, er feil. Her er det en bevilgning. Den ligger høyt også i år, og så er det et tillegg som er viktig for å ha økt aktivitet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:17:19]: Jeg har et spørsmål til forsvarsministeren.

Vi har bedt statsråden redegjøre for det man vet om fregatthavariet så langt, for jeg tror det er en fordel i denne saken at det er mest mulig åpenhet. I går var det nok flere som stusset over en statsråd som gikk til angrep på norsk presse og dekingen av denne saken. Det handler ikke bare om åpenhet i prosessen – og jeg regner med at statsråden kommer til Stortinget og redegjør for åpen sal – men mitt spørsmål er av mer prinsipiell karakter, for når det er ulykker eller hendelser i Norge, er det en

naturlig del av vårt demokrati at pressen ofte trykker sin versjon.

Mener statsråden det er galt av pressen, i tida som kommer, å publisere artikler om årsaken til at fregatten havarerte, før Havarikommisjonens rapport foreligger?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:18:31]: Takk til representanten for et veldig godt spørsmål, et betimelig og viktig spørsmål.

Nei, det er ikke sånn at jeg på noe vis prøver å begrense pressens makt eller mulighet til å gjøre sitt arbeid. Etter et langt intervju om saken på mitt kontor hadde jeg en samtale med journalisten som handlet om akkurat de tingene. For meg er det litt viktig at jeg som statsråd har en spesiell rolle. Det som har skjedd etter hendelsen og utover, har vi forsøkt å være så åpne og informert så mye som mulig om. Men faktum er at den informasjonen Sjøforsvaret og Forsvaret har hatt om hendelsesforløpet før ulykken – i form av lydlogg, dataplott, digital registrering og navigasjonsdata – ble hentet ut fra fregatten og levert til Havarikommisjonen og politiet umiddelbart etter ulykken, rett og slett fordi det er de som har fått ansvaret for å etterforske den typen ulykke. Da kan ikke jeg spekulere om hendelsesforløpet. Forsvaret er part i saken. Det er mange andre parter i saken. Det er en los, det er to slepebåter, det er en tanker, det er en trafikkentral. Vi er tjent med at hendelsesforløpet blir avdekket av Havarikommisjonen og politiet, så objektivt som mulig.

Samtalen dreide seg om min rolle, der jeg ba om respekt for at jeg ikke skal spekulere i denne saken, om hendelsesforløpet. Det er en diskusjon jeg gjerne tar med media. Hvilken rolle skal en statsråd ha i et sånt bilde? Jeg mener at jeg står på trygg grunn når jeg sier at jeg ikke vil være med på å spekulere, og at jeg avventer rapporten fra Havarikommisjonen for å kunne se hva hendelsesforløpet kan ha vært.

Anniken Huitfeldt (A) [11:20:29]: Nå har kanskje svaret til statsråden endret seg, for nå diskuterer han sin rolle. Jeg tror vel ingen mener at han skal konkludere før Havarikommisjonens rapport foreligger. Vi må vente på den rapporten, men underveis tror jeg det er viktig at det er åpenhet om prosessen, at vi får en redegjørelse i Stortinget om det man vet så langt, og at det som også undersøkes, er bergingen. Så vidt jeg vet, er det ikke snakk om noen undersøkelse av bergingen foreløpig.

Jeg registrerer altså at statsråden går tilbake på det noe slentrende utspillet han hadde i går. Vi kan også forvente oss – og vi er åpne for – at pressen i året som kommer, kan skrive om årsaken til ulykken. Det er ingenting prinsipielt galt med det. Er statsråden enig i en slik uttalelse?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:21:22]: Da må jeg ha vært uklar, for det er akkurat mitt poeng. En forutsetning for at pressen skal kunne være til stede og sjekke hva som skjedde både før og etter, er faktisk også at de respekterer at det er andre som har andre roller i en sånn hendelse. Havarikommisjonen har sin rolle. Politiet har sin rolle. Jeg opplever at det stort sett respekteres at politiet i slike saker sier at av etterforskningshensyn kan de ikke uttale seg nå. Det er akkurat det det står om nå. Havarikommisjonen skal ha en pressekonferanse i morgen der de skal redegjøre for hvor langt de har kommet. Mitt poeng i den samtalen jeg hadde med journalisten, var at jeg har også en rolle som statsråd – og det er ikke å spekulere. Men jeg har ikke på noe vis prøvd å begrense pressens arbeid med å kikke på det som skjedde både før, under og etter ulykken.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Anniken Huitfeldt.

Anniken Huitfeldt (A) [11:22:14]: Vil statsråden komme til Stortinget og redegjøre for det han vet så langt, og vil det bli satt i gang en undersøkelse og en ekstern gjennomgang av selve bergingsarbeidet?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:22:33]: Jeg har svart at vi gjerne kommer til Stortinget og redegjør for det i åpen sal – rett og slett fordi det er viktig.

Hendelsesforløpet etterforskes av mange – av politiet, for å se om det finnes noe straffbart, av Statens havarikommisjon for transport, for å redegjøre for hendelsesforløpet, fordele ansvar og forsøke å finne ut hva som skjedde, av Forsvarets egen havarikommisjon, som også følger det. I tillegg har vi satt ned en gruppe som følger hendelsen, bergingen og alt det arbeidet, av to grunner: Vi skal beskrive hva som skjer, og vi skal hente ut så mye læring av dette som mulig, for vi vil gjerne at det ikke skal skje igjen.

Så: Ja, jeg kommer gjerne til Stortinget for å redegjøre om dette. Og ja, vi har satt inn ganske store ressurser for å følge med underveis slik at vi skal kunne hente ut maksimalt med læring av hendelsen.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgingsspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:23:23]: Skal gjennomgangen av bergingen være intern, eller skal det være en ekstern gjennomgang?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:23:31]: Sjøforsvaret har satt ned en intern gruppe som skal følge bergingen, rett og slett for å kunne samle sin kunnskap om hva som skjedde, og lære av dette hendelsesforløpet.

Heldigvis er dette noe vi ikke opplever veldig ofte, og da skal vi lære av dette.

Jeg ser ikke for meg at noe ved dette arbeidet eller de rapportene som kommer etter et slikt arbeid, skal være hemmeligstemplet eller gradert. Nei, jeg mener at dette er viktig kunnskap, som vi skal kunne ha i offentligheten.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er omme, og vi går over til den ordinære spørretimen.

Sak n r. 2 [11:24:04]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

De foreslåtte endringer foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 5, fra representanten Bjørnar Moxnes til barne- og likestillingsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 12, fra representanten Elise Bjørnebekk-Waagen til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren, vil bli tatt opp av representanten Maria Aasen-Svensrud.

Spørsmål 14, fra representanten Kjersti Toppe til olje- og energiministeren, vil bli besvart av samferdselsministeren på vegne av olje- og energiministeren, som er bortreist. Spørsmålet foreslås, etter anmodning fra samferdselsministeren, flyttet og besvart etter spørsmål 4, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 1

Øystein Langholm Hansen (A) [11:24:31]: Med bakgrunn i medieoppslag og tilbakemeldinger fra både ansatte og publikum når det gjelder jernbanen, vil jeg gjerne stille samferdselsministeren følgende spørsmål:

«Medfører det riktighet at det vil bli mye buss for tog på Sørlandsbanen de neste årene, og i så tilfelle, er anbudet på Trafikkpakke 1 for Sørlandsbanen utformet på en slik måte at dette forholdet er ivaretatt?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:25:05]: Det korte svaret kunne vore at det vert så lite buss for tog som mogleg og så mykje som nødvendig. Det andre kunne vore «ja». Utgangspunktet er at NSB, som køyrer toga på strekninga i dag, også har køyrt buss for tog i periodar då det har vore arbeid på strekninga. Bane NOR har planlagt fleire infrastrukturarbeid på Sørlandsbanen

også i 2020 og i åra framover. Det vil medføre at ein i periodar kan kome til å måtte organisere buss for tog. Dette er alle tilbydarane i konkurransen gjorde kjende med, og dei har difor utforma tilboda sine med tanke på det. Dei planlagde arbeida har ikkje påverka konkurransen om Trafikkpakke Sør. Trafikkavviklinga ville difor ikkje ha vore ei anna om SJ Norge eller NSB hadde vunne anbodet. Jernbanedirektoratet har vurdert tilbodet frå Go-Ahead som svært godt når det gjeld arbeid med punktlegheit, regularitet og handsaming av avvik i trafikken.

Det hjelper å ha ei regjering som satsar på infrastruktur, og som vedlikeheld meir enn ein har gjort tidlegare. Det vil ein også sjå på desse strekningane i åra framover, ganske enkelt fordi det er det som til sjuande og sist avgjer om vi over tid evnar å halde oppe eit kvalitativt godt nok tilbod på norsk jernbane.

Øystein Langholm Hansen (A) [11:26:31]: Takk for svaret. I en artikkel på nettstedet frifagbevegelse.no vises det til at det er et høyt antall innstillinger på Sørlandsbanen. I perioden januar 2017–oktober 2018 ble 8 102 avganger innstilt på grunn av planlagt arbeid. Og det var bare på Sør-Vestlandet.

Det forventes jo at Jærbanen skal bygges ut med dobbeltspor i løpet av NTP-perioden. Selv om regjeringen foreløpig ikke har satt av noen midler til dette, vil det arbeidet, sammen med annen utbygging og vedlikehold, føre til mye anleggsarbeid langs hele banestrekningen. Er også dette lagt inn som en forutsetning for alle anbyderne, slik at de har kunnet ta høyde for det, eller er det noen som har gjort det og andre ikke?

Statsråd Jon Georg Dale [11:27:33]: Alle tilbydarane har hatt lik tilgang på informasjon. Alle tilbydarane har vore vurderte av Jernbanedirektoratet når det gjeld i kva grad dei evnar å levere på tilbodet dei har levert. Eg legg difor til grunn at Jernbanedirektoratet også har vurdert alle slike delar av framtidig arbeid.

Vi har ein ambisiøs Nasjonal transportplan. Vi bygger jernbane som aldri før. Berre i budsjettet for neste år aukar vi satsinga på jernbane med nesten 9 pst. Det er klart at det påverkar regulariteten på nokre område – ganske enkelt fordi infrastrukturen har vore for dårleg. Vedlikehaldsetterslepet har vakse år for år under tidlegare regjeringar. Det er krevjande å ta igjen også no, trass i betydelege investeringar. Vi skal få nye signalanlegg, vi skal oppgradere infrastrukturen. Det er klart det kan vere utfordrande, men eg forventar at alle aktørane leverer på dei tilboda dei har levert. Dei skal ha hatt den informasjonen dei treng for å ha gjort gode vurderingar.

Øystein Langholm Hansen (A) [11:28:37]: Etter det vi vet, skal den nye operatøren, Go-Ahead, operere Sør-

toget og disponere inntil to togsett type 69, tre lokomotiver type El-18, fire sovevogner type WLAB II, sju togsett type 73, osv. osv. Dette materiellet må leies av Norske tog AS. Men leiekontrakten er angivelig ikke underskrevet. Samtidig vet vi at Go-Ahead har sagt at de skal tjene penger på økt frekvens og flere passasjerer. Mener ministeren at dette materiellet er tilstrekkelig for å kunne tilfredsstille Go-Aheads ønske om både økt frekvens og økt antall passasjerer?

Statsråd Jon Georg Dale [11:29:30]: Det er selskapet som har levert tilbud, som er ansvarleg for å halde oppe det dei har lovt i anbudskontrakten. Det er det dei vert målte på. Vi kjem til å måle alle som vinn strekningar på norsk jernbane, på dei tilboda dei har levert. Så det legg eg til grunn. Samtidig er det sånn at i dette tilbodet som i alle andre er det staten som kjøper togtenester. Dei er ikkje kommersielt drivne i utgangspunktet. Dei er kjøpte av staten.

Så har ein ved desse tilbodspakkane no sett at ulike selskap har vurdert korleis dei kan auke forretningspotensialet, Go-Ahead, f.eks., gjennom eit nært samarbeid med Kolumbus, som gjer at dei trur dei får opp passasjergrunnlaget.

Det er bra viss fleire vel å ta toget som følgje av at vi no har hatt ein anbudsrunde på togstrekningar i Noreg. Eg håpar det er eit godt eksempel på korleis vi får meir for pengane på infrastrukturen også i framtida og ikkje minst sørger for at vi har tilbod som passasjerane er fornøgde med.

Spørsmål 2

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:30:42]: «Selskapet Go-Ahead vann anbodet på Sørlandsbana. Ifylgje Aftenposten 19. november scora dei betre enn NSB på eitt av 15 kvalitetskriterium. På 12 av 15 kvalitetskriterium scora NSB betre enn Go-Ahead. Ein av dei leiande ekspertane i Noreg på offentlege anskaffingar, advokat Robert Myhre, seier til Aftenposten at «for meg er det åpenbart at selskapene ikke kommer likt ut. Jeg vil si at forskjellene er ganske store».

Kvifor meiner statsråden det var rett å velje selskapet som vil levere klart dårlegast kvalitet?»

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jon Georg Dale [11:31:22]: Eg har ikkje vurdert kven ein gjev tilbod til, for det ligg til Jernbanedirektoratet å tildele kontraktar. Denne konkurransen handlar om både pris og kvalitet. Når det gjeld kvalitet, var det 117 – eitt hundre og sytten – minimumskrav i

konkurransen. Tilbydarane som ikkje oppfylte minimumskrava – 117 minimumskrav – ville ikkje hatt moglegheit til å vinne konkurransen.

I denne konkurransen aksepterte alle minimumskrava. Det betyr at leverandørane ville levere eit minst like godt tilbod som i dag. Minimumskrava sikrar det. Etter å ha sikra eit minst like godt tilbod som i dag gjennom minimumskrav evaluerte Jernbanedirektoratet kvaliteten på tilbydde tenester innanfor 15 tema. Her nytta Jernbanedirektoratet ein poengskala frå 0 til 10. Eit resultat på 7 og 8 reknast som «meget godt» og eit resultat på 9 og 10 som «svært godt». Alle dei tre finalistane gav svar som var innanfor dette poengspennet. Det var, slik Jernbanedirektoratet vurderer det, dermed små skilnadar mellom tilboda.

For pris var skilnadene større. Resultatet vart gjort om til ein poengskala for pris og ein for kvalitet. Desse vart seinare slått saman og vekta med 60 pst. for kvalitet og 40 pst. for pris, og Jernbanedirektoratet fekk eit totalresultat som viste at Go-Ahead samla sett hadde det beste tilbodet. Innanfor det anskaffingstekniske fagfeltet kallast dette det økonomisk mest fordelaktige tilbodet. Eg legg grunn til at Jernbanedirektoratet har følgd opp dei føringane dei har hatt, og ikkje minst at dei har klart å finne ei vektning der kvaliteten er vekta 60 pst. og prisen 40 pst. gjennom den anbudsrunder vi har hatt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:33:21]: Jeg refererte også til en av de fremste ekspertene i Norge på offentlige anskaffelser, som viser til at forskjellene er betydelige mellom de ulike tilbyderne. Det er en situasjon der Jernbanedirektoratet så sent som den 13. september i år vurderte å kaste ut Go-Ahead fra hele anbuds konkurransen, bl.a. ut ifra en vurdering av en mulig usunn økonomi i anbudet. Etter det har det blitt avholdt møte mellom Go-Ahead og Jernbanedirektoratet, som i henhold til referatet fra møtet var et forhandlingsmøte. Nå har det fra statsrådens side senere blitt avkrefte, men vedkommende som har ført referat, har i hvert fall oppfattet det slik. Da jernbanedirektøren skulle vise hvem som hadde fått anbudet, ble det sitert at det «er viktig å få inn nye aktører på persontrafikken i Norge», dvs. det var viktig at NSB ikke skulle vinne. Er statsråden enig i at det er et mål i seg selv med anbudsprosessen?

Statsråd Jon Georg Dale [11:34:29]: Svaret på det er nei.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:34:34]: Da er det litt spesielt at statsråden gang etter gang har rakk ned på hvordan NSB driver sin aktivitet i dag, gjennom å vise til hvilke kostnader det er for staten, med den driften som har vært på Sørlandsbanen, og gjennom å vise til

hvor mye en sparer ved å velge Go-Ahead i det nye tilbudet.

Staten – ved statsråden – er eier av NSB, og da er spørsmålet: Hvorfor viser ikke staten større tillit til det selskapet en selv er eier av, og som leverte bedre enn Go-Ahead på 12 av 15 kvalitetskriterier i et anbud der kvalitet skulle veie tyngst, istedenfor å velge å ta inn et selskap som har vært en skandale i Storbritannia, og som med særdeles stor sannsynlighet ikke kommer til å bli noen suksess i Norge?

Statsråd Jon Georg Dale [11:35:32]: Dette er eit fantastisk spørsmål. Det representanten eigentleg tek til orde for, er ei politisk tildeling, basert på ei politisk vurdering av kven som er i stand til å levere dei beste tilboda. Det driv vi heldigvis ikkje med. Tvert imot er vi opptekne av å vere ein profesjonell kjøpar, der vi er grunnleggjande seriøse i måten vi lyser ut anbud på, gjer faglege vurderingar av dei tilboda vi får inn, og tildeler utan at politikarane driv med detaljerte føringar.

Eg er fornøgd med mange ting NSB gjer. Også i denne anbuds konkurransen viser dei at konkurranse skjerpar dei. NSB seier også at dei har lært mykje av denne anbuds konkurransen. Så dette huset, dette stortinget, skal vere veldig fornøgd med at vi ikkje er politikarar som styrer dette landet og meiner at det bør vere politiske tildelingar av anbuds kontraktar i milliardstorleik. Det ville gjeve ein useriøs aktør frå staten si side. Det skal vi ikkje vere, vi skal gjennomsyra vere ein profesjonell aktør.

Spørsmål 3

Sverre Myrli (A) [11:36:45]: Da kan vi bare Go-Ahead!

«SJ Norge, som la inn anbud om kjøring på Sørlandsbanen, klaget på Jernbanedirektoratets tildeling av anbudet til britiske Go-Ahead. Klagen ble behandlet av Jernbanedirektoratet. Altså ble klagen behandlet av samme organ som tildelte anbudet.

Mener statsråden det er riktig at samme organ som tildeler anbud, også behandler klagen, og hvorfor blir ikke klagen behandlet f.eks. av Klagenemnda for offentlige anskaffelser?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:37:28]: Det offentlege inngår kommersielle avtalar på same vis som private. Dette er eit utslag av det offentlege sin privatautonomi og er difor ikkje enkeltvedtak etter forvaltningslova. Forvaltningslova sine reglar om klage gjeld difor ikkje.

Når det gjeld det offentlege si gjennomføring av konkurranse, er det heilt vanleg at klagar vert retta direkte til og blir svara på av same organ som tildelte an-

bodet. I denne saka vart klagen dermed retta til Jernbanedirektoratet.

I klagesaker om offentlege anskaffingar er det ikkje same framgangsmåte som i klagesaker om enkeltvedtak etter forvaltningslova. Førsteinstansen i denne saka er Jernbanedirektoratet, og ein sende difor ikkje over klagen direkte til Klagenemnda for offentlege anskaffelser, KOFA. KOFA handsamar saker først etter å ha teke imot klagar frå aktørar med rettsleg klageinteresse. KOFA skal handsame klagar om brot på anskaffingslova og tilhøyrande forskrifter. Leverandørar som ønskjer det, står heilt fritt – står heilt fritt – til å klage til KOFA. Vidare er det høve til å angripe ei anskaffing i det ordinære domstolsapparatet.

I denne saka klaga SJ AB til Jernbanedirektoratet, noko som er i tråd med vanleg praksis. Då Jernbanedirektoratet ikkje tok klagen til følgje, valde SJ ikkje å ta saka vidare. Samferdselsdepartementet kan difor ikkje sjå at klagehandsaminga i denne saka har skjedd på nokon annan måte enn det som er vanleg for offentlege anskaffingar. SJ kunne valt å klage vidare. Då ville det ikkje vore Jernbanedirektoratet som handterte det. Dei kunne ha klaga til KOFA, dei kunne ha teke saka for domstolane. Eg registrerer at dei har valt ikkje å gjere det.

Sverre Myrli (A) [11:39:17]: Jeg takker samferdselsministeren for svaret og må samtidig si at det er litt komplisert, det som han nå leste opp, men jeg skjønner at det er mulighet for å klage til KOFA, Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Spørsmålet mitt til samferdselsministeren går imidlertid på om han er fornøyd med det regimet som nå er innført hva gjelder anbudstildeling for jernbanetraffikken i Norge – hvem som tildeler, og hva slags klageadgang som finnes. Basert på svar på de to foregående spørsmålene er det mye som kan tyde på at det som nå skjer, er et politisk bestillingsverk fra regjeringen og departementet. Flere eksperter sier at dette er uryddig. Om jeg ikke går så langt, må jeg i hvert fall si at det er grunn til å stille noen spørsmål ved hvordan dette fungerer. Spørsmålet mitt til samferdselsministeren er: Er han fornøyd med hvordan systemet han har rigget for tildeling av kontrakter i jernbanesektoren, fungerer?

Statsråd Jon Georg Dale [11:40:25]: Dette er ikkje uryddig. Dette er den måten det offentlege kjøper eit utal tenester på, henta i ein marknad med fleire aktørar. Dette er veldig ryddig.

Så kan ein alltså spørje seg: Korleis kan klagemoglegheita optimaliserast? Eg har ikkje veldig høge skuldrer på at ein ikkje har forbettringspotensial. Det trur eg offentleg sektor har på dette som på mange andre ting, men eg trur gjennomgåande vi skal vere glade for at det er Jernbanedirektoratet som lyser ut anboda, som tilde-

ler, og at ikkje politikken, slik representanten antyda, er inne på dei vurderingane.

Lat meg berre understreke ein gong til: Eg har ikkje lagt politiske føringar for kven som skal få desse anboda. Det burde representantane vite, for det dei eigentleg kritiserer i denne prosessen, er at eg ikkje har gjort det, og då refererer eg til representanten Gjelsvik som eit godt eksempel på det. Tvert imot har vi sørgja for at vi har gjennomført denne anbudsprosessen slik staten skal gjennomføre anbudsprosessar, og det skal vi fortsetje med også i framtida.

Sverre Myrli (A) [11:41:31]: Da vil jeg avslutningsvis stille et veldig konkret spørsmål til samferdselsministeren: Er han enig med Jernbanedirektoratet når de uttaler at det er viktig at andre enn NSB vinner kontrakter?

Statsråd Jon Georg Dale [11:41:48]: Svaret på det har eg allereie gjeve. Svaret er nei.

Spørsmål 4

Arne Nævra (SV) [11:42:06]: «Jernbanereformen skulle bl.a. sikre bedre kvalitet til togkundene. Go-Ahead, som vant anbudet på Sørlandsbanen, skåret dårligere på 12 av 15 kvalitetskriterier enn NSB. I Jernbanepakke Nord har det blitt varslet at pris skal vektes høyere enn kvalitet.

Hva er begrunnelsen for det, og synes statsråden dette samsvarer med målet for jernbanereformen om å sikre bedre kvalitet til togkundene?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:42:37]: La meg først slå fast at alle reisande skal sikrast eit minst like godt tilbod som i dag. I nokre trafikkkpakker er det mogleg å gjere større forbetringar enn i andre pakker. Til dømes er det ulike avgrensingar i dagens jernbanenett og materiellpark for dei ulike pakkene. Difor vil evalueringa vere noko ulik, fordi rammevilkåra for pakkene også er ulike. Ein god kjøpar må ta omsyn til slike forhold.

Trafikkpakke 2 Nord har tre tildelingskriterium: kostnad 50 pst., kvalitet 45 pst. og oppdragsforståing 5 pst. I konkurransegrunnlaget for pakke 2 vert kvaliteten på tilbodet først sikra gjennom ein stor del minstekrav, som eg refererte til også var tilfellet for Sørlandsbanen. Dette er krav som alle tilbydarane må oppfylle. Dei reisande skal difor vere sikra eit minst like godt tilbod som i dag, og dei anbudsrundane som vert, sikrar altså eit nivå utover det. Det gjer at vi er med på å sikre at dei reisande får eit godt jernbanetilbod.

Når Jernbanedirektoratet evaluerer tilboda i pakke Nord, vil dei fokusere på korleis tilbydaren vil få fleire og

meir fornøgde kundar, oppdragsforståinga og kva tilbod som gjev det beste forholdet mellom kostnad og kvalitet. For krava som må vere oppfylte, minstekrava, konkurrerer tilbydarane om kven som kan levere dette til ein kostnad som gjev mest for pengane, og med det sikrar gevinstrealisering i åra som kjem. Det gjer at vi får meir jernbane for pengane, og kan bruke dei på å investere eller å halde ved like anten materiell eller infrastruktur.

Jernbanedirektoratet ønskjer også å bygge kompetanse som grunnlag for komande trafikkpakker ved å vekte tildelingskriteria noko ulikt i Trafikkpakke 1 og 2. Ved å gjere denne forskjellen allereie no vil Jernbanedirektoratet ha eit betre grunnlag for kva vektingsfaktor som gjev best kvalitet for den statlege ressursinnsatsen i komande konkurransar. Jernbanedirektoratet har også tydeleggjort at dagens nivå, både på persontogtilbodet og på vilkår for dei tilsette, er sikra gjennom krava som må vere oppfylte for alle tilbydarane.

Vi er på veg vekk frå eit monopol. Det er veldig lenge sidan staten kjøpte tenester på denne måten. Dei har aldri gjort det før, bortsett frå i eitt tilfelle, på jernbanen. Det gjer at eg ikkje går rundt og innbillar meg at alt er gjort perfekt i første runde. Også staten må lære av dei prosessane dei er gjennom. Forskjellane på Trafikkpakke 1 og Trafikkpakke 2 vil bidra til at staten vert ein endå betre kjøpar i framtida, og at ein finn ei fornuftig og rett vektning som gjer at vi til sjuande og sist får ned kostnadene, men også får opp kvaliteten på det tilbodet som passasjerane tek imot.

Arne Nævra (SV) [11:45:35]: Jeg takker for svaret.

Med det som statsråden nå sier, og den nye dreiningen i kriteriene for tildeling av jernbane nordover, slipper statsråden egentlig katta ut av sekken. Det er på et vis mer ærlighet i de kriteriene, for nå er det helt åpenlyst at pris skal telle mer enn kvalitet. Og da sitter jeg selvfølgelig igjen og vurderer grunnlaget for hele jernbanereformen.

Så vidt jeg har forstått statsråden tidligere – og tidligere statsråd – ble det sagt at det var passasjerene som skulle stå i sentrum, det var kvalitet og service det skulle konkurreres om. Alt annet var jo likt. En skulle ha samme skinner, samme tog, osv. Operatørene skulle altså konkurrere om kvalitet og service.

Er det slik at det sporet, det at kvalitet skal gjelde på norsk jernbane, som bl.a. statsråden svarte meg på et spørsmål den 20. november, ikke lenger skal telle i like stor grad som før?

Statsråd Jon Georg Dale [11:46:39]: Eg synest det er triveleg å vere i spørjetimen, men det hadde vore fint om representantane høyrde på kva eg faktisk svarte. Og det eg svarte – på det førre spørsmålet og på tidlegare

spørsmål i dag – er at minstekrava bidreg til at vi held minimum dagens standard.

På toppen av det vektar vi ytterlegare kvalitet. Det gjorde vi i Jernbanepakke Sør, det skal vi gjere i Jernbanepakke Nord. Så det betyr noko for i kva grad ein har evna å få anbodet, om ein klarer å levere kvalitet utover dagens standard, utover minimumsnivået. Det betyr at det framleis er ei jernbanereform som handlar om å gje betre kvalitet på tenestene til dei som vel å reise med toget. Ikkje minst sørgjer det for at vi gjev incentiv til at dei selskapa som konkurrerer om desse pakkene, faktisk prøver å få fleire til å ta toget, fordi det er effektivt når vi likevel har bygd ut denne infrastrukturen. Dette har eg vore veldig tydeleg på i alle svara mine, og det er fint om representantane også høyrer på svara, og ikkje bestemmer seg for spørsmåla på førehand.

Arne Nævra (SV) [11:47:43]: Jeg kan love at jeg lytter – og jeg leser. Det er nettopp derfor vi står her i dag med alle spørsmålene til statsråden.

I oktober i fjor, altså før anbudsrunder på Sørlandsbanen, sa Dagfinn Berge, som har ansvaret for konkurransen på norske skinner, ifølge Aftenposten:

«Det er ikke hvor langt ned et togselskap kan presse prisen som avgjør hvem som vinner jernbanestrekningene. Pris skal telle 40 prosent, kvalitet og hensyn til ansatte 60 prosent.»

Dette ba han om å bli trodd på.

Vi ser hva som er resultatet. Vi som følger med på dette skuespillet, må da konkludere med at det er politisk ledelse som nå har overstyrt fagfolkene i direktoratet.

SV vil nå kreve at de videre utlysningene settes på vent, i lys av all den kritikken som er kommet. Vil statsråden vurdere det?

Statsråd Jon Georg Dale [11:48:38]: Eg høyrde at representanten starta spørsmålet sitt med å seie at han høyrer etter når eg har svart. Så avsluttar han spørsmålet – og bekreftar at han ikkje har gjort det.

Eg har ikkje lagt politiske føringar for kven som får tildelt desse anboda. Det er ikkje lagt politiske føringar for kven som får tildelt desse tilboda. Det er faktisk slik at Jernbanedirektoratet har gjort ei fagleg vurdering av kriteria, både av kostnad og av kvalitet. Det har dei gjort i desse tilboda, og dei har valt.

Så har eg her fått hint frå andre representantar om at vi kanskje i større grad burde ha lagt politikk inn i dette. Det har eg ikkje tenkt å gjere. Vi har ikkje tenkt å gjere det i komande anbodspakker, og vi har ikkje gjort det i ho som vi allereie har hatt ute.

Lat meg berre slå det fast ein gong for alle – og eg gjentek det for ørtande gong: Det er ikkje lagt politiske føringar for tildeling på Jernbanepakke Sør – vil ikkje

verte gjort på Jernbanepakke Nord. No legg eg til grunn at representantane faktisk har fått med seg kva eg har svart på spørsmåla.

Spørsmål 5

Fra representanten Bjørnar Moxnes til barne- og likestillingsministeren:

«Tilsynsrapporten etter hendelsen der en 15-åring begikk et knivdrap på Sørlandssenteret i juli 2017, avdekket at jenta hadde blitt plassert i et kommersielt barnevernstiltak som brøt flere lover, at bemanninga i tiltaket var utilstrekkelig, og at hun ble nektet helsehjelp. Bufdir har sagt opp rammeavtalen med selskapet Næromsorg Sør.

Mener statsråden det er rimelig at selskapet betaler tilbake den delen av overskuddet som skyldes ulovlig drift, utilstrekkelig bemanning og manglende kvalitet på tilbudet?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt. Vi går da til spørsmål 14.

Spørsmål 14

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Kjersti Toppe til olje- og energiministeren, vil bli besvart av samferdsministeren på vegne av olje- og energiministeren.

Kjersti Toppe (Sp) [11:49:48]: «Stortinget har sluttet seg til at det skal innføres en nasjonal ramme for vindkraft som skal bidra til å dempe konflikter og gi en forutsigbarhet for lokalsamfunn og utbyggere. Ifølge Miljødirektoratets temarapporter har man ikke nok kunnskap om hvilke områder som har nok verdi. Det er også tvilsomt om man har nok kunnskap om konsekvensene for reiseliv og turisme.

Hva gjør statsråden for å sikre et oppdatert kunnskapsgrunnlag slik at Stortingets forutsetning om konfliktdemping og forutsigbarhet blir oppfylt?»

Statsråd Jon Georg Dale [11:50:26]: Eg vil svare på vegner av olje- og energiministeren.

Nasjonal ramme for vindkraft fekk brei tilslutning i Stortinget i samband med behandlinga av energimeldinga. Det er eit grep for å styrkje lokalisering av nye vindkraftanlegg til dei områda som er best eigna. Arbeidet handlar i stor grad om å etablere eit oppdatert og felles kunnskapsgrunnlag om verknadar av vindkraft. Heile 20 temarapportar er under utvikling.

Basert på dette skal myndighetene peike ut område som er mest eigna for vindkraft. Her vil sjølv sagt vindkvalitet, nettkapasitet og ulike miljø- og samfunnsfor-

hold vere viktige. NVE leiar arbeidet i denne fasen og skal gjere ferdig ein rapport innan 1. april 2019. Andre etatar og interessentar deltek også, og særleg vil eg framheve at Miljødirektoratet bidreg aktivt.

Når Olje- og energidepartementet får forslaget, vil det verte sendt på ei brei høyring. Det vert også regionale innspelsmøte, slik at det skal verte lettare for lokale og regionale aktørar å kome med innspel. I dette arbeidet vil det heilt sikkert kome fram tema der ein manglar kunnskap, og det vil også vere viktig informasjon for vidare arbeid.

Arbeidet med nasjonal ramme tek for seg heile landet, og det vil naturlegvis vere snakk om verknader på eit noko overordna nivå. Konesjonsbehandling av det enkelte konkrete vindkraftprosjektet vil vere som i dag. Det er først her at dei lokale verknadene kan vurderast i detalj. Alle potensielle prosjekt skal greiast grundig ut om konsekvensane.

Parallelt med dette arbeidet ser vi no ei stor utbygging av vindkraft i Noreg. Det er naturleg, ettersom fristen for å få elsertifikat går ut i 2021. I tillegg har kostnadene falle så mykje at fleire aktørar no seier at dei vil utvikle vindkraftprosjekt sjølv utan subsidiar. Dette gjer også at motstanden mot vindkraft no kjem tydlegare fram.

Eg trur ikkje at vi heilt kan unngå konflikhtar knytte til vindkraft, og til liks med olje- og energiministeren meiner eg at grepet med å styre lokaliseringa til dei totalt sett beste områda vil verte endå viktigare no når vindkrafta vert meir lønsam.

Kjersti Toppe (Sp) [11:52:38]: Takk for svaret. Det er rett at målet med rammeplanen er å få eit felles kunnskapsgrunnlag før ein skal velja ut dei beste områda. Mi bekymring er at Miljødirektoratet i temarapporten sin skriv at dei ikkje har nok kunnskap om langtidsverknadene for etablering av vindkraftanlegg med omsyn til friluftsliv. Dei skriv i rapporten sin at dei ikkje har tilstrekkeleg kunnskap til å slå fast kva konkrete, større, samanhengande naturområde som har størst verdi, og dei kan ikkje bidra med forslag til konkrete område som kan ekskluderast i samband med nasjonal ramme. Da har vi eit problem.

Spørsmålet mitt til statsråden er da: Ein har sagt at ein skal sikra ei brei høyring etterpå, når forslaget frå NVE har kome, men burde ein ikkje ha involvert både befolkning og lokalsamfunn når kunnskapsgrunnlaget til Miljødirektoratet, bl.a. når det gjeld friluftsliv og natur, er så tynt?

Statsråd Jon Georg Dale [11:53:43]: Eg viser til det førre svaret. Miljødirektoratet bidreg aktivt til det arbeidet som no er i gang, og kunnskapen utviklar seg undervegs.

Den måten vi ofte involverer andre aktører enn fagmyndighetene på, er gjennom høyringsprosessar, basert på eit fagleg grunnlag. At ein har eit fagleg fundamentert grunnlag å gje innspela sine på, trur eg gjev gode avgjerdsprosessar, også lokalt. Høyringane bidreg ofte med ny eller oppdatert kunnskap, som er grunnlag for regjeringa sitt vidare arbeid med dette. Det er eg heilt sikker på vil skje i denne omgangen også. Eg meiner derfor at den prosessen som det er lagt opp til, fullt ut kan vareta dei omsyna. Men vi er opptekne av at vi skal kome ut med eit best mogleg kunnskapsgrunnlag. Det sikrar vi også gjennom at vi har mykje meir detaljerte gjennomgangar i samband med konsesjonsbehandlninga av dei enkelte søknadene.

Kjersti Toppe (Sp) [11:54:48]: Da er nok eg og statsråden litt ueinige om det er urovekkjande at Miljødirektoratet, som skal bidra til kunnskapshenting og betre kunnskapsgrunnlag, heilt klart og tydeleg seier at dei ikkje har nok kunnskapsgrunnlag for det som er ei viktig vurdering når ein skal etablera vindkraftparkar, nemleg omsynet til friluftsliv og samanhengande naturområde.

Eg har eit spørsmål som går på kor mange område ein faktisk skal sitja igjen med, for NVE har føreslått at ein skal sitja igjen med 15–20 område. Det har eg ikkje sett at ansvarleg statsråd har sagt, men meiner statsråden, som på vegner av regjeringa står her i dag, at ein skal sitja igjen med 15–20 større område av dei 43 som vert analyserte no? I tilfelle: Er det ei forsvarleg tilnærming, sett i lys av at det er store kunnskapshol?

Statsråd Jon Georg Dale [11:55:47]: Det har eg ikkje tenkt å avklare no, ganske enkelt fordi det er eit arbeid som no er i gang, og som skal landast våren 2019, og eg synest det ville vore uklokt, både av meg og av regjeringa, å konkludere før vi har sett det faglege grunnlaget for dei vurderingane vi skal gjere. Så svaret på det vil vere at det må vi sjå på når det faglege grunnlaget har kome. Eg har ikkje tenkt å sjå bort frå noko, eg har heller ikkje tenkt å stadfeste noko rundt det no, ganske enkelt fordi også regjeringa gjer sine vurderingar baserte på eit fagleg grunnlag, som no er under utarbeiding.

Presidenten: Vi går da tilbake til spørsmål 6.

Spørsmål 6

Nina Sandberg (A) [11:56:32]: «Åpen tilgang til forskningsresultater er et gode, men Plan S vekker betydelig reaksjon og debatt. Det er stor uvisshet rundt konsekvensene. Forskningsrådets direktør var først negativ til en ny høring, men har nå åpnet for dette.

Hva vil statsråden gjøre for å forsikre seg om at en beslutning om norsk deltakelse i Plan S har godt nok faglig og politisk grunnlag?»

Statsråd Iselin Nybø [11:57:06]: Regjeringen er opptatt av å gjøre forskning mer tilgjengelig ved å stimulere til mer åpen forskningsformidling og mer åpne data. Dette er også et mål som Stortinget har sluttet seg til flere ganger i løpet av de ti siste årene.

Åpen tilgang er viktig for bedrifter som er i omstilling, altså det å få den siste, den nyeste og oppdaterte forskningen. Men det er også viktig for legene våre, for lærerne våre – det er viktig at alle yrkesgruppene i samfunnet vårt er faglig oppdatert. Offentlig finansiert forskning bør være tilgjengelig for allmennheten, slik at den kan benyttes av alle. Dette er et mål som jeg opplever at mange stiller seg bak, både politikere og forskere.

I dag er det slik at vi har et dysfunksjonelt marked i forlagsbransjen. I stor grad er det tale om et monopol, og offentlige penger går med til å styrke forlagenes profitt i stedet for at disse pengene kunne vært brukt til mer forskning. Et eksempel på det er RELX Group, hvor Elsevier er en stor del av virksomheten. De hadde i 2017 et overskudd på 10 mrd. kr og en profitttrate på 37 pst. Mye av det overskuddet kommer fra skattebetalernes lommer, og 10 mrd. kr er ca. et årsbudsjett for Forskningsrådet. Norge alene bruker 350 mill. kr på tidsskriftsabonnementer i året. Forskningsrådet inngår i det som kalles cOAlition S, som arbeider med Plan S, en plan hvor målet er at offentlig finansiert forskning skal publiseres åpent. Jeg støtter Forskningsrådet fullt ut i det arbeidet.

Som representanten også sier, har det vært en del uro i sektoren rundt implementeringen av Plan S. Det har jeg forståelse for. Endring kan være vanskelig, og natt til i går offentliggjorde koalisjonen bak Plan S en veileder til hvordan planen skal fortolkes, med forslag også til smidige overgangsordninger for denne implementeringen. De foreslår at det fortsatt skal gis støtte til publisering som skjer på én av følgende måter:

- publisering i tidsskrifter med umiddelbar åpen tilgang
- publisering i abonnements-tidsskrifter, men da med en samtidig deponering og tilgjengeliggjøring av artikler i et åpent og søkbart arkiv
- publisering i abonnements-tidsskrift som inngår i en overgangsavtale

Jeg oppfatter det som konstruktivt, og jeg vil tro at disse overgangene vil gjøre det enklere for våre forskere, som har vært bekymret. Forskningsrådet vil også gjennomføre en innspillsrunde gjennom vinteren, slik at sektoren kan komme til orde.

Nina Sandberg (A) [12:00:09]: Takk for svaret til statsråden. Vi er enig i at dette er viktig å oppnå, men like fullt er det betydelig usikkerhet både internasjonalt og nasjonalt rundt konsekvensene av selve overgangen til åpen publisering, og Arbeiderpartiet mener at det er viktig å få identifisert og drøftet det så snart som mulig.

Så er det noen helt åpenbare hindringer i veien som må passeres. Statsråden var inne på dette med kostnader. Mitt neste spørsmål handler nettopp om det, de ekstra ressursene som nødvendigvis må til for at academia og offentligheten omstiller seg til en praksis med helt åpen tilgang til forskningsresultater. Hva er det sannsynlig at dette vil koste i en overgangsperiode? Hvem tar regningen som oppstår underveis? Og har statsråden en plan for om og eventuelt hvordan ekstrautgiftene som vil komme, skal dekkes?

Statsråd Iselin Nybø [12:01:04]: I dag, som jeg også sa i svaret mitt, bruker vi ikke ubetydelige midler på abonnementer. Vi bruker mye penger på kvalitetssikring av forskningsprosjekter. Nå skal det gjennomføres en høring om implementeringen av Plan S. Der vil vår sektor få anledning til å uttrykke seg både om hva de bekymrer seg for, og om hva som er positive sider ved dette.

Jeg opplever at vi har en sektor som står bak målet, og så får vi diskutere også gjennom denne høringen som skal foregå, de utfordringene som ligger der. Men jeg mener at det som koalisjonen nå legger fram, er konstruktivt. Det legger opp til en smidig overgang, og jeg ser veldig positivt på den runden som Forskningsrådet skal ha nå gjennom vinteren.

Nina Sandberg (A) [12:02:03]: Takk igjen. Professorene Tore Slaatta og Helge Rønning ga i Khrono 27. november uttrykk for at Plan S bør utredes, og at en utredning bør inneholde en vurdering av hvordan incentiver for publisering i norske fagtidsskrifter må bygges inn i Plan S for å unngå en utilsiktet og ytterligere anglisering av undervisningen og formidlingen ved norske universiteter. Har statsråden noen synspunkter på om Plan S vil ha noen betydning for det norske språkets posisjon i undervisning og formidling ved institusjonene i det norske forskningssystemet?

Statsråd Iselin Nybø [12:02:42]: Vi ser en utvikling i academia som går i retning av en større bruk av engelsk på bekostning av norsk. Det er en utvikling som har gått over tid, og som er ganske stor når det gjelder både mastergrader og doktorgradsavhandlinger. Kulturministeren og jeg hadde faktisk et seminar for ikke lenge siden om akkurat det temaet.

Jeg er mer usikker på koblingen mellom den utfordringen det er at academia i større grad bruker engelsk,

og Plan S, for dette handler om publisering og åpenhet rundt publiseringen og ikke først og fremst om hvilket språk artikkelen er skrevet på. I disse internasjonale tidsskriftene er det i stor grad engelsk som brukes, og det vil det nok også være i framtiden. Plan S handler om å ha blikket på målet, som er åpen tilgang, at vi skal bruke pengene våre på forskning og kvalitetssikring og ikke på å finansiere dem som står bak de store forlagene.

Spørsmål 7

Martin Henriksen (A) [12:03:56]: «Torsdag 29. november demonstrerer studentene mot regjeringens endring av konverteringsordningen for studiestøtte. Dette får konsekvenser for studenter som ikke fullfører en hel grad eller bytter retning underveis i studiene, og det vil være et disinsentiv for å få til mer etter- og videreutdanning. Det er usikkert hvilken effekt endringen vil ha for studentgjennomstrømmingen.

Hvilket forskningsgrunnlag har statsråden for å hevde at dette kuttet i stipendet på 256 mill. kroner vil føre til økt gjennomføring blant studentene?»

Statsråd Iselin Nybø [12:04:32]: La meg først få si at endringen i konverteringsordningen ikke innebærer reduksjon i stipend for studenter som gjennomfører gradsstudier. Disse studentene vil fremdeles få omgjort 40 pst. av studielånet til stipend. Endringen påvirker heller ikke nivået på studiestøtten for studentene mens de er under utdanning. Alle vil få utbetalt like mye i støtte som i dag – faktisk mer, siden regjeringens forslag innebærer en økning på 2 700 kr fra forrige til inneværende studieår. Nivået på utdanningsstøtten har økt hvert år under denne regjeringen. Den årlige støtteutbetalingen til studenter er i dag 11 600 kr høyere enn den ville vært uten Solberg-regjeringen, Venstre og Kristelig Folkepartis satsinger på studiestøtten.

Så til det som representanten Henriksen spør om: forskningsgrunnlaget for å hevde at endringen i konverteringsordningen vil føre til økt gjennomføring. Den generelle forskningen på incentivordninger rettet mot studenter gir støtte for at utprøvde incentiver vanligvis gir de effektene man kan forvente at de vil gi. En effektstudie av den såkalte turbostipendordningen på 1990-tallet viste at den ordningen hadde en markant positiv virkning på studentgjennomføringen i den målgruppen.

Jeg vil understreke at det forslaget som ligger på bordet, ikke er et turbostipend, det er ikke et krav om at graden må gjennomføres på normert tid for å få konvertert lånet til et stipend. Jeg mener at den endringen i konverteringsordningen som regjeringen foreslår, gir studentene en klar beskjed om at det vil lønne seg å fullføre grader. Omgjøring til stipend er betydelig høyere for dem

som fullfører grader, enn for dem som ikke gjør det. Når incentivet har et såpass enkelt og tydelig budskap, mener jeg at sannsynligheten er høy for at det etter hvert kommer til å gi en økt gjennomføring av grader.

Jeg vil også vise til både Produktivitetskommissjonen og en ekspertgruppe som utredet nytt finansieringssystem for universitetets- og høyskolesektoren i 2015, som anbefalte å gjøre endringer i studiefinansieringsordningen, der poenget var å gi studentene sterkere incentiver til å fullføre grader. Regjeringens forslag til endring i konverteringsordningen er sånn sett en oppfølging av de anbefalingene.

Dagens konverteringsordning ble innført med en begrunnelse som er ganske parallell til den vi nå har for å gjøre endringer i ordningen. Det var Stoltenberg I-regjeringen som foreslo å innføre dagens konverteringsordning, der 40 pst. av studielånet konverteres til stipend etter bestått eksamen. Argumentet var at ordningen skulle stimulere til økt gjennomføring av utdanning. «Både samfunnet og den enkelte student har interesse av å gjennomføre studiane på normert tid», står det i budsjettproposisjonen for 2001–2002, Stoltenberg I-regjeringens siste, som konkluderte med:

«Stipendet går til dei som nyttar studietida si på ein god måte.»

Martin Henriksen (A) [12:07:31]: Arbeiderpartiet er tydelig på at vi ikke støtter regjeringas innstramming i studiestøtten for studentene, og mener at det vil kunne straffe studenter som ikke fullfører en hel grad, eller som bytter studium underveis.

Det vi egentlig trenger, er en diskusjon om hva som er årsakene til at noen studenter faller fra, og hvordan vi best kan hjelpe dem å fullføre. Når vi leser statsbudsjettet, virker det som om regjeringa trengte penger til å finansiere andre satsinger og fant de 256 mill. kr i studiestøtte. Man burde satset på bedre studiekvalitet, tettere oppfølging av studentene og en lang rekke andre tiltak. Vi synes det er litt rart at regjeringa landet på dette som et av de viktigste tiltakene for å få flere studenter til å fullføre. Det er fristende å spørre – når de har vært i kontakt med ulike forskningsmiljøer: Hvilke forskningsmiljøer har man vært i kontakt med angående akkurat denne konkrete endringen, og hva har tilbakemeldingen på forslaget vært fra dem?

Statsråd Iselin Nybø [12:08:34]: Jeg må vise til mitt forrige svar, der jeg viste til både Produktivitetskommissjonen og denne ekspertgruppen. Men som representanten også sier: Det er andre ting som også må til for å bedre gjennomføringen. Det har også regjeringen vært opptatt av. Derfor har vi stilt krav om pedagogiske meritteringssystemer innen 2019 på universitetene og høyskolene. Vi stiller krav om pedagogisk kompetanse

hos dem som ansettes, eller som skal rykke opp. Vi har startet arbeidet med å gi studentene en mentorordning. Vi har hatt en realvekst i studiestøtten i alle budsjetter vedtatt under Solberg-regjeringen, og vi har lagt fram en langtidsplan for forskning og høyere utdanning der det er satt av 250 mill. kr over fire år til kvalitetstiltak i høyere utdanning. Dette er blant flere tiltak som regjeringen satser på, for å bedre gjennomføringen for studentene.

Martin Henriksen (A) [12:09:37]: Jeg var ikke kjent med at verken Produktivitetskommissjonen eller ekspertgruppen hadde vurdert det konkrete forslaget om endring av konverteringsordningen.

Jeg registrerer at statsråden ikke har nevnt noen konkrete forskningsmiljøer eller fagmiljøer som har gitt en tydelig melding om denne endringen av studiestøtten. Vi ser jo at det er mange som frykter konsekvensene av akkurat denne endringen. OECD-tallene – som regjeringa ofte har vist til – gir ikke et godt grunnlag for å hevde at kutt i stipendet vil føre til mindre frafall blant norske studenter. Og vi så, da vi behandlet fagskolemeldingen i Stortinget, at regjeringa skrev at antallet som faller fra, ikke er god nok informasjon til å innføre tiltak fordi det ikke sier noe om årsakene.

Her endrer man altså konverteringsordningen uten å gå inn på årsakene til at ulike studenter slutter eller endrer studium. Det jeg lurer på, er hvorfor regjeringa ikke har gjort mer for å finne ut om årsakene til at studenter slutter, før man innfører et så kontroversielt tiltak.

Statsråd Iselin Nybø [12:10:42]: Jeg mener det er to ting i denne saken som det er viktig å merke seg. Det er for det første at studenter som er i studier, nå får utbetalt mer penger mens de er studenter, enn de har gjort tidligere. Det andre er – som også representanten viste til – OECD-rapporten, som viser at bare litt over seks av ti som begynner på høyere utdanning, gjennomfører en grad. Vi har gratis utdanning i Norge, vi har et av de beste studiefinansieringssystemene gjennom Lånekassen, men det er viktig at vi får opp gjennomføringsgraden.

Vi skal selvfølgelig gjøre ulike tiltak. Men det er sånn med økonomiske incentiver at vi innfører dem fordi vi mener de virker. Vi gjør dette grepet nå fordi vi ønsker at flere skal gjennomføre den graden de begynner på, akkurat slik som vi har innført økonomiske incentiver for dem som velger å begynne på lærerutdanning, gjennomfører den og går inn i læreryrket – fordi vi tror det virker.

Spørsmål 8

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:11:51]: «29. november samles tusenvis av studenter til demonstrasjon mot

regjeringens stipendkutt. Siden 2013 har en innfasa elleve måneders studiestøtte til en samlet kostnad på drøye 700 mill. kroner, men samtidig har Høyre, Framskrittspartiet og Venstre gitt studentene målretta kutt; i reisestipend, økt rentepåslag og kutt i stipendandelen, på godt over 900 mill. kroner. Om regnestykket er riktig, har regjeringen spart flere hundre millioner kroner på bekostning av studentene.

Hvorfor bruker regjeringen studentene som salderingspost for å få budsjettet til å gå opp?»

Statsråd Iselin Nybø [12:12:32]: De samlede bevilgningene til stipender gjennom Lånekassen har vokst betydelig under denne regjeringen. Forslaget til statsbudsjett for 2019 ligger nesten 700 mill. kr høyere enn i 2013, og da er det korrigert for prisvekst i perioden. Realveksten i stipendutgifter fra 2013 til 2019 er på knappe 7 pst. Regjeringen har vært spesielt opptatt av å bedre vilkårene for studentene mens de faktisk er under utdanning. Derfor har vi år for år sørget for realvekst i studiestøtten til en samlet kostnad på om lag 700 mill. kr.

Regjeringens prioritering av realvekst i basissatsen og gradvis opptrapping til elleve måneders studiestøtte har ført til at den årlige studiestøtteutbetalingen i dag er 11 600 kr høyere enn den ville vært uten disse satsingene. I inneværende studieår vil en student i høyere utdanning få 2 700 kr mer utbetalt enn i forrige år når regjeringens forslag etter alt å dømme blir vedtatt. Ved gjennomføring av siste trinn i opptrappingen til elleve måneders studiestøtte vil studentene få en realvekst i støtten på ytterligere 2 750 kr.

Det er riktig at det har vært en del omprioriteringer på studiefinansieringsområdet innenfor den veksten som har vært i totale bevilgninger i perioden. Innføring av forsinkelsesrenter med årlig beregnet innsparing på 341 mill. kr ble foreslått av Stoltenberg II-regjeringen i budsjettforslaget for 2014. Holder vi det utenfor, har kutt og satsinger gått om lag i null. Innsparingsiltakene på studiefinansieringsområdet har særlig vært rettet mot dem som skal betale tilbake studielånet. Studielånet betales ikke tilbake før studentene er ferdige med utdanningen sin. Da er de ikke lenger studenter, og de fleste vil i løpet av kort tid være i full jobb med normal inntekt.

Jeg synes ikke det er urimelig at de som er ferdige med utdanningen og stort sett tjener greit, er med på å finansiere økte støtteutbetalinger for dem som er studenter her og nå.

Når det gjelder den foreslåtte endringen i konverteringsordningen i 2019-budsjettet, er poenget med tiltaket å stimulere til økt fullføring av grader i høyere utdanning, noe som vil være bra for den enkelte student, men også viktig for samfunnet som helhet. Jo, høyere gjen-

nomføringen av grader blir, desto mindre stipendutgifter vil staten spare på endringen.

Under denne regjeringen har studentene fått mer å rutte med, og det er det motsatte av å være en salderingspost. Vi har prioritert studenter i utdanningsfasen framfor personer som er i jobb, og som derfor er i tilbakebetalingsfasen.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:15:20]: Jeg skulle ønske at statsråden var tydeligere og ærligere i sitt svar og ikke gjemte seg bak statistikk og så helt bort fra det som jeg mener er realitetene i denne saken, at kuttene til regjeringa overgår satsingene på studenter. Det er jo tydelig at regjeringa ikke ser dette heller. Det er nok det som er bakgrunnen for det voksende sinnet nettopp hos studentene, og bakgrunnen for at tusenvis skal demonstrere i morgen. Jeg mener at det ikke er urimelig av verken studentene eller opposisjonen i Stortinget å påpeke at regjeringa bare sender regningen til andre enden av studietida – det er studentene selv som må betale for de satsingene som regjeringa skryter av.

Jeg vil gi statsråden nok en anledning til å svare litt tydeligere på det som jeg mener er realiteten: Kan statsråden svare ja eller nei på om det er riktig at kuttene i statsbudsjettet har vært større enn satsingene på økt studiestøtte?

Statsråd Iselin Nybø [12:16:24]: Det går an å gå gjennom kuttet for Lånekassen post for post. For eksempel var det en renteøkning på 0,35 prosentpoeng i 2017-budsjettet, med en innsparing på 366 mill. kr. Den er det jeg og kanskje representanten Tvedt Solberg som betaler for, fordi vi har studert. Vi har benyttet det fantastiske velferdsgodet det er med gratis høyere utdanning, vi har benyttet oss av den fantastiske institusjonen Lånekassen, og når vi nå er i full jobb, betaler vi litt mer når vi betaler tilbake rentene på det lånet. De 366 mill. kr i innsparing på 2017-budsjettet, kan jeg ikke huske at Arbeiderpartiet reverserte heller.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:17:22]: Det som jeg synes er litt spesielt i denne saken, er å merke seg at det er en helt annen retorikk og en helt annen holdning fra regjeringa, og spesielt Venstre i regjering, til studenter og til studier. Når en f.eks. feiret innføringen av elleve måneders studiestøtte, var det viktig å endre en ordning som slo urettferdig ut. Da var det viktig at alle skulle ha muligheten til å utdanne seg, at en ikke skulle være avhengig av familiens økonomi. I dette budsjettet har man foreslått et stipendkutt for å saldere eget budsjett, og da er det med helt motsatt retorikk. Da er ikke Venstre og regjeringa lenger opptatt av rettferdige velferdsordninger, og at det skal være like muligheter til å studere. Jeg mener dette nå er tiltak mot frafall, helt i

motsatt retning av det studentene og Norsk studentorganisasjon påpeker.

Det jeg lurer på, er hvorfor dette var viktig for statsråden kun da en feiret innføringen av elleve måneders studiestøtte, og at en har glemt dette når en bruker kutt i stipendordningen for å saldere budsjettet.

Statsråd Iselin Nybø [12:18:30]: Innføringen av elleve måneders studiestøtte mener jeg er et veldig viktig tiltak for å gjøre det mulig for folk å gjennomføre studiene sine. Det var viktig for Venstre i opposisjon, det har vært viktig for Venstre i regjering. Derfor legger vi også nå fram et budsjett der vi øker med ytterligere en uke i opptrappingen opp mot elleve måneders studiestøtte. Det er to ting representanten må merke seg. Det er for det første at det er når man er student, man trenger pengene, og det er nettopp det regjeringen leverer på. Vi leverer en realøkning til dem som er studenter her og nå. Så vet vi at vi har noen utfordringer med gjennomføringen. Når bare seks av ti som begynner på en grad, gjennomfører graden, er det grunn til bekymring. Vi har gratis utdanning i Norge. Jeg mener ikke det er urimelig at vi nå lager noen økonomiske incentiver for at flere studenter faktisk skal gjennomføre det de begynner på. Det er det vi gjør med dette forslaget.

Spørsmål 9

Ulf Leirstein (FrP) [12:19:42]: «I Øst politidistrikt har politimesteren overført stillingene som er dedikert til å arbeide med dyrekriminalitet, til etterforskning av andre kriminalitetsområder. Stortinget har øremerket disse stillingene gjennom statsbudsjettet.

Synes statsråden at det er greit at politidistriktet nedprioriterer det Stortinget har øremerket stillinger til?»

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:20:04]: Jeg er opp-tatt av at politiet når mål og krav innenfor de rammer og retningslinjer som settes av storting og regjering. Det er politimesteren i det enkelte distrikt som må disponere ressursene på en mest mulig effektiv og hensiktsmessig måte, ut fra behov, for å nå målene.

Politiet skal følge opp øremerkinger gitt til særlige formål. Politimesterne skal sørge for å fordele ressursene etter behov. Det innebærer også ansvar for å omprioritere ressurser når det er nødvendig. De alvorligste straffesakene, som seksuallovbrudd og voldssaker, skal ha høyest prioritet. Jeg viser her også til Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for politiets straffesaksbehandling, som sier at denne typen saker skal ha høyeste prioritet.

Jeg har fått opplyst at politimesteren i Øst politidistrikt midlertidig har valgt å omprioritere ressurser fra dyrepoliti til å behandle voldtektssaker. To etterforskere i distriktet er avgitt til å jobbe med voldtekter i inntil åtte uker. Ordningen er ikke ment som en permanent løsning. Bakgrunnen er for lang saksbehandlingstid i voldtektssaker og saker som gjelder seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner. Øst politidistrikt opplyser at den midlertidige omprioriteringen av to etterforskere vil bli avsluttet i første halvdel av desember.

Jeg mener politimesteren har foretatt nødvendige omprioriteringer. Jeg har forståelse for at det for korte perioder gjøres omprioriteringer fra dyrevernsaker til saker som gjelder seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner.

Ulf Leirstein (FrP) [12:21:30]: La meg takke statsråden for svaret.

Jeg er veldig glad for at det er helt tydelig at dette er en midlertidig omprioritering, og at denne midlertidigheten skal opphøre i første halvdel av desember, som statsråden svarte.

Jeg mener opprettelsen av dyrepoliti har vært en suksesshistorie, som regjeringen har vært i front for å få innført. Da er det viktig at det Stortinget også prioriterer, og det regjeringen har foreslått, blir fulgt opp.

Jeg føler meg da trygg på, av det svaret som kom, at man skjønner viktigheten av å prioritere dyrepoliti. Men er det slik at statsråden kan bekrefte at man også i tiden framover vil fokusere sterkt på ønsket om også å bekjempe dyrekriminalitet, nettopp ved å benytte seg av dyrepoliti og det prosjektet som regjeringen har vært i front på?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:22:16]: Det kan jeg bekrefte. Dette er en viktig prioritering, og det ligger føringer fra Stortinget som regjeringen selvfølgelig vil følge opp.

I dette politidistriktet er det tre stillinger knyttet til dyreverns kriminalitet – det er egentlig litt mer enn øremerkingen skulle tilsi – selv om det nå er to etterforskere som trekkes ut i åtte uker.

Så vil det nok alltid være sånn at ting varierer, og jeg ser for meg at vi kan få en situasjon med en alvorlig dyrekriminalitetssak hvor politimesteren må gjøre det motsatte, nemlig hente etterforskere fra annen type kriminalitet for å løse et akutt problem som oppstår der. Det er innenfor det som er handlefriheten til en politimester, mener jeg, men den overordnede føringen ligger helt klart fast: Dyrekriminalitetssaker skal prioriteres i henhold til det Stortinget har bestemt.

Ulf Leirstein (FrP) [12:23:07]: Jeg er veldig, veldig glad for klar tale fra justisministeren. Det er veldig man-

ge som er veldig glad for at vi har fått opprettet dyrepoliti i en rekke politidistrikt, og at målet til regjeringen er å få opprettet dyrepoliti i alle politidistriktene i landet.

Jeg er også veldig glad for det statsråden svarer, at spesielt i ekstremt krevende saker må det også være mulig for politimesterne å hente inn etterforskere til å supplere arbeidet mot dyrekriminalitet når det er behov for det. Jeg er veldig fornøyd med svaret.

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:23:41]: Ja, jeg synes at vi kan avslutte denne runden med å si at det som Stortinget har bevilget, blir prioritert i henhold til det.

Vi er i starten når det gjelder dyrepoliti, og det er veldig mye vi skal vinne av erfaringer når vi nå jobber videre med å rulle dette ut over hele landet.

Spørsmål 10

Kjell-Idar Juvik (A) [12:24:09]: Jeg har følgende spørsmål:

«I forbindelse med nærpolitireformen er mange lensmannskontor nedlagt. Hemnes, Stranda og Aurland kommune anket og fikk medhold i å opprettholde lensmannskontorene sine. Resultatet ser vi nå; Stranda og Aurland beholder samme antall tjenestemenn, mens for Hemnes kommune er resultatet at det er kun én politimann igjen mot tidligere fem, og kun åpent åtte timer i uka.

Mener statsråden dette ivaretar intensjonen i vedtaket om opprettholdelse av lensmannskontor i Hemnes kommune, og vil statsråden gjøre noe med dette?»

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:24:46]: Representanten har stilt tilsvarende spørsmål tidligere, da som et spørsmål til skriftlig besvarelse til daværende justis- og beredskapsminister Sylvi Listhaug.

Regjeringen er opptatt av at politiet har de rammebetingelser de trenger for å yte gode tjenester til befolkningen. Med nærpolitireformen har regjeringen gjort helt nødvendige og viktige valg for framtidens politi. Vi har i dag mer robuste politidistrikter og operasjonssentraler og større fagmiljøer som gir gode forutsetninger for å avdekke og bekjempe kriminalitet. Vi har etablert politikontakter for alle landets kommuner, slik at den gode, lokale forankringen og kontakten som politiet tradisjonelt har hatt med kommunale samarbeidspartnere og befolkning, kan videreutvikles. Nærpolitireformen dreier seg om mer enn organisasjonsstruktur, antall tjenestesteder og antall ansatte på et kontor.

Politidistriktene iverksetter nå kvalitetstiltakene i reformen. De tar i bruk nye arbeidsverktøy, nye arbeidsmetoder og forbedrete arbeidsprosesser. De jobber målrettet med forebygging og har mål og krav innenfor

straffesaksbehandlingen og responstid når alvorlige hendelser skjer. Uten en ny struktur med færre politidistrikter, færre tjenestesteder og større fagmiljøer hadde vi ikke kunnet gjennomføre de kvalitetstiltakene som er drivere for å oppnå bedre resultater.

Et politi som samlet sett leverer gode polititjenester, kan ikke vurderes ut fra antall ansatte ved ett lensmannskontor. Å binde et gitt antall stillinger opp til et bestemt lensmannskontor gir ikke tilstrekkelig fleksibilitet. Det er politimesteren, i dette tilfellet i Nordland, som må disponere ressursene på en mest mulig effektiv og hensiktsmessig måte, slik at befolkningen i Hemnes kommune føler seg trygg og opplever at de har en god polititjeneste.

Åpningstider ved lensmannskontorene har ikke den betydningen som det hadde før. Tilstedeværelse handler om mer enn en åpen dør og en person i politiuniform bak en skranke. De som bor på Hemnes, i Kor-gen, i Hattfjelldal og andre steder i Nordland, er ikke prisgitt sitt lokale lensmannskontor. Avhengig av hva saken gjelder, blir den etterforsket av spesialister i Bodø, ivaretatt av patruljer fra Mo i Rana politistasjon eller løses i dialog med politikontakten for Hemnes kommune. Det er også slik at nærpoliti kan leveres fra fysisk distanse. Digitale plattformer styrker politiets evne til å avdekke kriminalitet på nett.

Jeg har reist mye i politidistriktene denne høsten. Jeg får mange tilbakemeldinger om at den nye strukturen og den nye måten å jobbe på, fungerer. Men jeg får også tilbakemeldinger om at det tar tid før de nye arbeidsmetodene er helt integrert i politiet. Vi må huske på at nye arbeidsmetoder er endringer som i stor grad gjennomføres i år, selv om Stortinget vedtok reformen for flere år siden.

Ordførere gir uttrykk for at de er fornøyd. Difis tredje evalueringsrapport kommer i februar neste år. Jeg ser fram til den og vil bruke den i det videre arbeidet med å følge opp reformen.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:27:35]: Takk for svaret. Spørsmålet gikk egentlig på det som er resultatet, at man legger ned lensmannskontor. I dette tilfellet har man faktisk fått medhold i en anke om å opprettholde et lensmannskontor. Det man sitter igjen med i Hemnes, er egentlig tilsvarende det de har i de kommunene som har fått lagt ned lensmannskontorene sine: en politikontakt. Man har tøydd begrepet veldig langt – det mener i hvert fall jeg – ved fortsatt å kalle dette for et lensmannskontor, med én politimann og begrenset åpningstid.

Statsminister Solberg sto på denne talerstolen forrige onsdag og skrøt av satsingen på politiet og målet om to politimenn per tusen innbyggere. Skulle man hatt det

i Hemnes, tilsvarer det ni politifolk. Jeg forstår selvfølgelig at det ikke betyr at man skal ha to i snitt på alle lensmannskontor, og at man bruker ressurser rundt seg, men det er et ganske stort sprang fra én til ni, som var målsettingen.

Er statsråden enig i at det er å tøye begrepet langt bare å ha én ansatt igjen, når man tidligere hadde fem og kanskje burde hatt ni?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:28:45]: Politireformen gjennomføres for alle praktiske formål i år i de ulike politidistriktene. Jeg mener at vi må la politimestrene få stor fleksibilitet i å bekjempe kriminalitet. Det viktige er at politikraften er til stede for å møte den nye og ofte veldig alvorlige kriminaliteten som har utviklet seg de siste årene. En del kriminalitet som vi tidligere hadde mye av, er på vei ned, og en del annen alvorlig kriminalitet vokser sterkt. Da må politimestrene ha frihet til å omorganisere ressurser for å treffe kriminaliteten.

Jeg mener det er viktig å opprettholde de vedtak Stortinget har, men nøyaktig hvor mange personer det skal være på hvert lensmannskontor, må politimestrene ha fullmakt til å bestemme.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:29:44]: Politireformen skulle bidra til et mer synlig og tilgjengelig politi, ikke minst på den forebyggende siden. Det får vi i hvert fall ikke i Hemnes. I oktober rykket verneombudet i Nordland politidistrikt, Vegard Kristiansen, ut i NRK Nordland med følgende budskap:

«Etter at nærpolutireformen ble innført opplever flere polititjenestemenn et enormt arbeidspress på grunn av mange arbeidsoppdrag og for lite ressurser.»

I Bodø, som teller 50 000 innbyggere, er han bekymret for sine kolleger. I intervjuet med NRK Nordland sier han bl.a.:

«Mange velger å sykmelde seg fordi de er utslitte.»

Kristiansen sier at etter at nærpolutireformen ble innført, har antall oppdrag økt betydelig, uten at det er tilsatt flere politifolk. Han frykter nå for folks tillit til politiet og mener også at de i altfor stor grad må prioritere bort utrykninger på grunn av dette.

Bekymrer det ikke statsråden at så mange mener politireformen ikke har gitt de resultatene man ønsker? Man svekker trygghetsfølelsen til innbyggerne, ikke bare i Hemnes. Hva vil han gjøre med det?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:30:45]: Politireformen er innført i år. Da tror jeg man skal ha forståelse for at det vil ta litt tid før man får alle de kvalitative effekter man ønsker seg.

Det er utvilsomt sånn at politiet, alle politidistrikter, har fått tilført økte ressurser, flere politifolk, under denne regjeringen. Det kommer man ikke utenom. Jeg mener også at vi ligger ikke så aller verst an. I politiets innbyggerundersøkelse fra 2017 svarte 84 pst. i Nordland at de har svært stor eller ganske stor tillit til politiet. Det er en økning fra henholdsvis 80 pst. i 2015 og 81 pst. i 2016, og det er faktisk også litt bedre enn landsgjennomsnittet.

Jeg tror man må være litt realistisk med hvor mange stående patruljer og politifolk man kan ha i hele landet. En patrulje gående på døgnbasis hele året trenger i prinsippet 18 polititjenestemenn. Det er ikke realistisk å ha det overalt. Og tilstedeværelse kan utøves på mange måter, bl.a. på nett.

Spørsmål 11

Jan Bøhler (A) [12:32:13]: Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren:

«Tallene for inndragning av midler fra kriminelle var i første tertial 2018 bare på 38,7 mill. kroner, noe som var en nedgang på 69 pst. siden 2014. For å styrke denne innsatsen har det vært gjort en utredning om tiltak for bedre samarbeid mellom berørte etater, som kom i 2014, og en utredning om sivilrettslig inndragning, som ble sendt på høring med frist 15. februar 2017.

Når og hvordan vil statsråden legge fram oppfølgingen av forslagene i disse utredningene for Stortinget, og hvilke tiltak vil han sette inn for å øke inndragningen av midler fra kriminelle miljøer?»

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:33:00]: Inndragning er et viktig virkemiddel ved bekjempelse av kriminalitet, og økonomisk vinning er en sentral drivkraft bak mye av både den økonomiske og den organiserte kriminaliteten. Med effektiv inndragning reduseres utsiktene til økonomisk vinning og dermed også motivasjonen for å begå kriminelle handlinger. Får gjerningspersonen beholde fordelene, kan det dessuten undergrave respekten for loven og friste andre til å bryte den. Man risikerer altså at den allmennpreventive virkningen av den straffen lovbryster idømmes, uteblir. I tillegg til at inndragning virker forebyggende for rekrutteringen til kriminalitet, er det også rimelig at utbyttet av straffbare handlinger inndras. Kriminalitet skal ikke lønne seg. Det er altså ingen tvil om at effektive inndragningsregler er viktig.

For ordens skyld vil jeg også korrigere beløpet som det ble vist til i spørsmålet. Politidirektoratet har opplyst at samlet inndratt beløp i 2017 var på ca. 201 mill. kr.

I Norge foregår inndragning som hovedregel i straffesakssporet, og spørsmålet om inndragning behandles som en del av straffesaken. En utredning om sivilrettslig inndragning ble sendt på høring med frist 15. februar 2017, slik representanten Bøhler viser til. Utredningen gir et godt grunnlag for å vurdere hvilke handlingsrom man har innenfor Grunnloven og internasjonale menneskerettigheter for å utvikle et regelverk for sivilrettslig inndragning. Selve lovforslaget i utredningen må det arbeides mer med, og det gir ikke grunnlag for å komme tilbake til Stortinget med et konkret forslag til regelendring før det er utredet ytterligere. Problemstillingen er krevende, og det vil kunne ta tid å utvikle et velfungerende regelverk for sivilrettslig inndragning som er tilpasset norsk rettstradisjon.

I utredningen som ble sendt på høring, pekes det på en del svakheter ved de strafferettslige reglene om inndragning. Som et første skritt i den videre oppfølgingen vil det være hensiktsmessig å vurdere behovet for endringer i nettopp de strafferettslige reglene. Deretter vil det være naturlig å foreta en nærmere vurdering av hvordan utredningen om sivilrettslig inndragning skal kunne følges opp videre. Det er først da man vil få tilstrekkelig grunnlag for å se hvilket behov man har for ytterligere virkemidler. Som første tiltak vil departementet foreta en vurdering av behovet for endringer i de strafferettslige reglene som kan bidra til å effektivisere inndragningen som skjer i straffesporet.

Som ledd i oppfølgingen av handlingsplanen mot økonomisk kriminalitet fra 2011 til 2018 ble det i 2014 ferdigstilt en rapport, som representanten Bøhler viste til. Rapporten inneholder anbefalinger for å oppnå en mer effektiv inndragning av verdier knyttet til straffbare handlinger. Arbeidsgruppen bak rapporten foreslo bl.a. at det skal opprettes en riksdekkende enhet som skal ha som overordnet formål å fokusere på inndragning. Det ble foreslått en egen tverretattlig sammensatt enhet for strafferettsforfølging, organisert under Økokrim.

Effektiv inndragning av vinning oppnådd gjennom kriminalitet er som nevnt viktig for å kunne bidra til å redusere motivasjonen for å begå kriminelle handlinger. Jeg forventer at bl.a. det arbeidet som nå gjøres i Politidirektoratet, på sikt vil gi resultater, også i form av mer effektiv utnyttelse av regelverket.

Jan Bøhler (A) [12:36:06]: Jeg takker statsråden for svaret.

For å ta et eksempel: Politiet i Oslo forteller meg at når de jobber med f.eks. miljøer hvor det er stor narkotikaomsetning, kan de beslaglegge store beløp i kontanter som personer har på seg, og som åpenbart stammer fra narkotikaomsetning. Men når det er beslaglagt, får de krav fra disse personene om å levere tilbake, og det må

de, for slik straffereglene om utvidet inndragning i § 68 i straffeloven er i dag, må det som hovedregel knyttes til en straff som er pådømt, og som har over seks års straffeframme. Det vil selvsagt ikke gjelde dem man beslaglegger penger fra på gata.

Så det er behov for forbedringer, som statsråden er inne på, enten i selve straffelovens bestemmelser om bl.a. utvidet inndragning – hvis de skal kunne brukes bedre – eller i det sivilrettslige sporet, som denne utredningen peker på.

Statsråd Tor Mikkell Wara [12:37:11]: Representanten Bøhler har ved en rekke anledninger vist et stort og prisverdig engasjement i kampen mot gjengkriminalitet i Oslo. Jeg ser veldig alvorlig på det som er situasjonen i Oslo, og derfor har jeg også bedt både Oslo politidistrikt, Politidirektoratet og Riksadvokaten om å komme med forslag til bekjempelse av gjengkriminalitet. Et av forslagene som er kommet bl.a. fra Riksadvokaten, og som ligger på mitt bord, er å se på inndragningsreglene i straffesakssporet. Så det ligger på bordet mitt, det skal vi se på, og det vil bli fulgt opp. Etter at vi har sett på hva vi kan utnytte innenfor den rammen, vil vi komme tilbake til det sivilrettslige sporet.

Jan Bøhler (A) [12:37:57]: Jeg takker også for tilleggssvaret, og for at statsråden planlegger å følge opp forbedringer av det strafferettslige. Det er viktig. Det har vært forskjellige utspill og mye snakk om å ta dyre klokker og «bling bling» osv. fra dem som opererer i narkotikamiljøer og gjengmiljøer, og det får man ikke gjort uten endringer i det lovverket. Så det er positivt, og jeg håper at statsråden kommer relativt raskt tilbake til det.

Når det gjelder spørsmålet om utredningen av sivilrettslig inndragning, legger man der opp til at det ikke skal være straff i lovens forstand, men at det skal gjenopprette situasjonen før den straffbare handlingen, f.eks. ved at en som har tjent 1 mill. kr på narkotikahandel, må levere tilbake den millionen uavhengig av selve straffesaken. Det er en lovgivning hvor de som har lagd utredningen, bygger på erfaringer fra Irland, og som bl.a. Verdensbanken anbefaler i arbeidet med slike saker. Så jeg håper statsråden også vil gå videre på det sporet.

Statsråd Tor Mikkell Wara [12:39:04]: Også det sporet vil vi se på. Vi tror at det ligger noen muligheter for inndragning innen forbedringen av strafferettssporet, som det er viktig å utforske ordentlig og tidlig. For oss er ikke dette ett tiltak isolert, det er en større del av en helhetlig kamp mot gjengkriminalitet som begynner med ungdomsstraff, ungdomsoppfølging, ungdomsfengsel, bekjempelse av vold i nære relasjoner og styrking av ulike politiaktiviteter i Oslo øst – ikke minst – men som

også medfører bevilgninger til Kripes og Økokrim, og som gjør at vi må se på ulike lover, ulike regler og ulike midler politiet har for det.

Men jeg kan forsikre representanten om at vi også skal se på det sivilrettslige sporet for inndragning.

Spørsmål 12

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Elise Bjørnebekk-Waagen til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren, vil bli tatt opp av representanten Maria Aasen-Svensrud.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:40:04]: «Det har pågått en prosess om fremtidig organisering av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), og regjeringen vil i nær fremtid komme med en anbefaling om hvem som bør bli ny eier av NKVTS. NKVTS har understreket betydningen av å bestå som et samlet, tverrfaglig kunnskapssenter.

Hvordan skal statsråden sikre at Justis- og beredskapsdepartementets satsinger på dette feltet blir ivare tatt gjennom et bredt faglig sammensatt kunnskapsmiljø i en fremtidig organisering?»

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:40:38]: God og relevant forskning er helt avgjørende for politikktutformingen. Forskning om vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep utgjør en betydelig del av Justis- og beredskapsdepartementets forskningsinnsats. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS, ble opprettet i 2004, og senteret finansieres i hovedsak av Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet.

Bakgrunnen for etableringen var et ønske om å styrke forskningen på volds-, overgreps- og traumefeltet. Senteret er én av de to forskningsinstitusjonene som gjennomfører Justis- og beredskapsdepartementets forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Programmet har hatt en samlet kostnadsramme på 50 mill. kr over fem år og videreføres i perioden 2019–2024. Gjennom programmet er kunnskapsgrunnlaget styrket betraktelig, og utformingen av ny innsats hviler på et godt fundament.

NKVTS er i dag organisert som et datterselskap under statsaksjeselskapet Unirand AS, som eies av Universitetet i Oslo. Universitetet har varslet at Unirand AS skal avvikles. Dette er bakgrunnen for at Helse- og omsorgsdepartementet, i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet, nå arbeider for å finne en framtidig organisert forankring av NKVTS. I vurderingen av den framtidige or-

ganisatoriske forankringen vil hensynet til å skape stabile og hensiktsmessige rammer for et sterkt og framtidrettet kunnskapsmiljø på volds- og traumefeltet stå sterkt. Videre må hensynet til at vold og traumatisk stress er et tverrfaglig fag- og forskningsmiljø, veie tungt. Behovet for en fortsatt bred og tverrfaglig tilnærming er viktige hensyn som må ivaretas også i en ny organisatorisk forankring.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:42:24]: Statsråden og Justisdepartementet bør ha et særskilt eierskap til arbeidet mot vold i nære relasjoner. NKVTS er en viktig kunnskapsbank for arbeidet mot vold og overgrep. Deres arbeid bidrar til å heve kvaliteten på vår samlede innsats mot vold og overgrep og er således viktig for at politiske beslutninger fattes på bakgrunn av kunnskap. Som statsråden også nevner, har departementet initiert og finansiert et eget femårig forskningsprogram, som nå er foreslått videreført i fem nye år. NKVTS har hatt en sentral rolle i dette.

Gitt departementets åpenbare interesser i at vi har et godt fagmiljø knyttet til vold i nære relasjoner, kan statsråden videre redegjøre for Justisdepartementets involvering i prosessen som har pågått for å avklare en ny organisering av NKVTS?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:43:19]: Justisdepartementet er involvert. Det er en arbeidsgruppe med representanter fra de tre berørte departementene som vurderer hvordan organiseringen skal skje etter at Universitetet i Oslo ga den beskjeden de ga.

For oss i Justis- og beredskapsdepartementet er det viktig at kvaliteten og helheten ivaretas. Vi har på mange måter ingen prinsipper, vi har en relativt pragmatisk og udogmatisk holdning til hvor organiseringen skal ligge, men vi er opptatt av at fagmiljøet består, og at det har stabile rammevilkår framover.

Justisdepartementet er i arbeidsgruppe med de andre departementene, og man prøver å lande en organisatorisk forankring.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:44:06]: Jeg takker for svaret og har ett siste spørsmål: Kan statsråden redegjøre for hva han anser som gode faglige argumenter for eventuelt å vurdere en organisering under Folkehelseinstituttet?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:44:24]: Folkehelseinstituttet er ett av de alternativene som vurderes. Jeg tenker det kan være greit for meg å la arbeidsgruppene få komme til en konklusjon. Det vil være en anbefaling hvor Folkehelseinstituttet og dermed også Helsedepartementet er et alternativ. Det er også muligheter for å se på andre alternativ under forskningsfeltet. Som sagt har

jeg en relativt pragmatisk holdning til det. Det viktige er at miljøet består. Så venter jeg på noen faglige avklaringer, noen gode faglige råd, før vi tar våre beslutninger i dette spørsmålet.

Spørsmål 13

Kari Henriksen (A) [12:45:16]: «På Sørlandet har flere barn utøvd svært alvorlig vold, også med dødelig utgang. I dag fungerer Bjørgvin og Eidsvoll ungdomsenheter som gode tiltak for disse. Avisen Fædrelandsvennen har hatt flere oppslag om behovet for oppfølging av barn som har fått så strenge dommer at de skal sone videre som voksne. Kuttene i kriminalomsorgen har vært enorme under denne regjeringen, og rehabiliteringsarbeidet er forsømt.

Har statsråden en plan for hvordan unge skal følges opp i voksenfengslene, eller vil han lage en?»

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:45:50]: Kriminalomsorgen har to ungdomsenheter, Ungdomsenhet øst, avdeling av Ullersmo fengsel, og Bjørgvin fengsel, Ungdomsenheten. Ordningen med egne ungdomsenheter startet som en prøveordning i 2009 og ble i 2015 etablert som en permanent ordning ved Bjørgvin fengsel. I 2016 åpnet Ungdomsenhet øst på Eidsvoll. De to enhetene har fire plasser hver, slik at det nå er til sammen åtte plasser i ungdomsenhetene.

Ungdomsenhetene er i utgangspunktet forbeholdt innsatte under 18 år, men det er åpent for at det kan vurderes fortsatt opphold på ungdomsenhetene for innsatte inntil de er 20 år. Dette kan være aktuelt i tilfeller der ungdommen har et særlig behov for oppfølging og kapasiteten ved enheten tillater det.

Departementet arbeider med å se på straffereaksjoner overfor unge lovbrøyttere. I den forbindelse har departementet mottatt ulike innspill, som handler om hvordan vi bør reagere overfor unge som har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet, bl.a. er det pekt på at ungdomsstraffen ikke alltid ivaretar behovet for at alvorlig kriminalitet må få merkbare konsekvenser. Det vil fortsatt være behov for at ungdom i noen tilfeller må gjennomføre straff i fengsel. Særlig overfor unge lovbrøyttere er det viktig at fengselsstraffen gis et godt innhold, slik at den virker rehabiliterende og fremmer tilbakeføring til et liv uten kriminalitet.

Kari Henriksen (A) [12:47:16]: I Arbeiderpartiets kriminalpolitiske historie er det mange tiltak rettet mot ungdomskriminalitet, og statsråden nevnte noen. Det er bl.a. tiltak mot ungdomsgjenger, ungdomsstraff og straff i narkotikadomstol – for å nevne noe.

Ungdomskriminaliteten gikk ned, i hvert fall fra rundt 2009. Etter fem år med høyreregjering øker den dramatisk i Oslo. Bak disse tallene finner vi fortvilte ofre og foreldre som i mange tilfeller får livet og livskvaliteten ødelagt for kort eller lang tid. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at ikke ungdom kommer ut mer kriminelle enn de var da de ble satt inn?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:48:05]: Ungdomskriminaliteten og den alvorlige utviklingen vi har sett i Oslo, krever en veldig helhetlig og bred tilnærming. Også i forslaget til statsbudsjett som Stortinget nå har til behandling, har regjeringen foreslått tiltak over et vidt spekter: økt styrking av barnevernet, økt styrking av konfliktrådene – som har ansvar for ungdomsoppfølging og ungdomsstraff – økt styrking av politiets tjeneste mot vold i nære relasjoner, økt styrking av Kripes og økt styrking av Økokrim.

I tillegg til disse budsjettmidlene vil vi også se på ulike lover og regler. Det gjelder ikke minst hvordan ungdomsstraff og ungdomsoppfølging gjennomføres. Et av de spørsmålene vi stiller, er om det kreves for mange samtykker. Det er klart at når vi stadig vekk har gjengangere, er det viktig at politiet reagerer raskt og tydelig. Da må vi vurdere om også andre straffer enn dem vi har i dag, må tas i bruk eller utvides.

Kari Henriksen (A) [12:49:11]: Statsråden svarer med en bred vifte av tiltak, og det er riktig at de ungdomskriminelle har stor variasjon både i kriminalitet, i type kriminalitet, i alder og i bakgrunn. Derfor er det viktig at en får en bred tiltaksvifte mot disse. Det er noe av bakgrunnen for at Arbeiderpartiet nå i høst har fremmet forslaget om gjengkriminalitet, som er et forslag rettet mot en spesiell type ungdomskriminelle. Det er også bakgrunnen for at vi i budsjettet har avsatt 10 mill. kr som oppstartsmidler for å øke antall plasser i ungdomsenhetene og tette glippsonene. Det er altså to viktige, konkrete forslag.

Jeg forstår at statsråden har mange områder å bruke penger på – jeg kan bare nevne terrorsikring, politi og domstolene, som alle er underfinansiert – men jeg spør allikevel: Synes statsråden at disse tiltakene som Arbeiderpartiet leverer, er gode tiltak? Kan justisministeren garantere at kriminalomsorgen styrkes med stillinger til ungdommer i 2020-budsjettet?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:50:16]: Jeg har merket meg forslagene fra Arbeiderpartiet i høst, jeg synes det var mange interessante og gode forslag der. Jeg kjenner dem igjen også, jeg har merket meg at Arbeiderpartiets nye opposisjonspolitikk – eller kanskje en gammel opposisjonspolitikk – består i å lese hva regjeringen har tenkt å gjøre og fremme forslag hvor man

ber Stortinget fremme forslag om det regjeringen har sagt de skal gjøre. Det er også en måte å drive politikk på.

Men jeg synes det var mange gode forslag.

Presidenten: Den ordinære spørretimen er dermed omme.

Sak nr. 3 [12:50:51]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.51.

